

Technická univerzita v Liberci

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra : Katedra historie

Studijní program : Specializace v pedagogice

Studijní obor : Historie – humanitní studia

Pomníky prusko-rakouské války 1866 v Českém ráji

Memorials of Prussian-Austrian War 1866 in the Bohemian
Paradise

Bakalářská práce : 10-FP-KHI-035

Autor : Lenka Kudrnáčová

Podpis : _____

Adresa : Jana Patočky 1668, Turnov 511 01

Vedoucí práce : prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.

Počet

Stran	Slov	Znaků	Příloh - obrázků
76	13 581	89 816	57

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra historie

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(pro bakalářský studijní program)

pro (kandidát): Lenku Kudrnáčovou
adresa: Jana Patočky 1668, Turnov 511 01
studijní obor (kombinace): Dějepis - humanitní vědy
Název BP: **Pomníky prusko-rakouské války 1866 v Českém ráji**
Název BP v angličtině: **Memorials of Prussian-Austrian War 1866 in the Bohemian Paradise**
Vedoucí práce: prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.
Konzultant:
Termín odevzdání: 1. květen 2010

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování BP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 16.4.2009

děkan

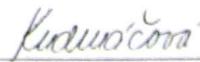
vedoucí katedry

Převzal (kandidát):

Datum:

26.6.2009

Podpis:

Název BP:	POMNÍKY PRUSKO-RAKOUSKÉ VÁLKY 1866 V ČESKÉM RÁJI
Vedoucí práce:	prof. PhDr. Robert Kvaček, CSc.
Cíl:	Představit a zhodnotit pomníky a další památky na rok 1866 jako svědectví o době vzniku, o jejich původcích, zaměření a dobovém smyslu těchto památek.
Požadavky:	Monograficky zpracovat historii pomníků a památek na válku 1866, iniciátory památek, slavnostní odhalení, případně další jejich osudy.
Metody:	Analýza pramenů a monografií k danému tématu, pro výklad užití komparace.
Literatura:	<p>BĚLINA, Pavel - FUČÍK, Josef. Válka 1866. Litomyšl : Paseka, 2005.</p> <p>DOUBRAVA, Aleš - MÜHLSTEIN, Ludvík. Válečné události roku 1866 v severovýchodních Čechách. Česká Skalice : Areál bojiště 1866, 1981.</p> <p>HOJDA, Zdeněk - POKORNÝ, Jiří. Pomníky a zapomnínky. Praha : Paseka, 1996.</p> <p>KRSEK, Oldřich - ULRYCHOVÁ, Eva. Prusko-rakouská válka v roce 1866 na Jičínsku. Jičín : Okresní muzeum a galerie, 1996.</p> <p>URBAN, Otto. Vzpomínka na Hradec Králové : Drama roku 1866. Praha : Panorama, 1986.</p> <p>WONDRÁK, Eduard. Krve smyly deště - osudy a utrpení roku 1866. Hradec Králové : Kruh, 1989.</p>

Anotace

Bakalářská práce „*Pomníky prusko-rakouské války 1866 v Českém ráji*“ je zaměřená na vznik a výstavbu pomníků, které připomínají bitvu u Jičína 29. června 1866. Pomníky jsou řazeny chronologicky, dle doby jejich vzniku. Důraz je kladen na oslavy spojené s odhalením a vysvěcením, bylo-li možné tuto informaci dohledat. Samostatná kapitola, pojednává o největší památce padlým – o vojenském hřbitově ve Kbelnici a ossariu na něm postaveném.

Klíčová slova

Pomníky, prusko-rakouská válka, bitva u Jičína, oslavy, vysvěcení, vojenský hřbitov, ossarium.

Annotation

The thesis "Memorials of Prussian-Austrian War of 1866 in the Bohemian Paradise" focuses on the creation and construction of memorials which commemorate the battle of Jičín on June 29th 1866. The memorials are arranged chronologically according to the dates of their creation. The accent is put on the celebrations related to revelation and dedication of the memorials (if it was possible to find this information). The separated chapter discusses the biggest memorial of fallen - a military cemetery in Kbelnice and its ossarium.

Keywords

Memorials, Prussian-Austrian war, battle of Jičín, celebrations, dedication, military cemetery, ossarium.

Die Annotation

Thesis "Denkmäler des preussisch-österreichischen Kriegs im Böhmisches Paradies im Jahre 1866" konzentriert sich auf die Entstehung und Errichtung von Gedenkstätten, die die Schlacht bei Jičín am 29 Juni 1866 erinnern. Die Denkmäler sind chronologisch nach der Entstehungszeit geordnet. Besonderer Nachdruck ist auf die Feiern der Enthüllung und Weihe gelegt, sofern es möglich war, diese Informationen einzuholen. Gesondertes Kapitel behandelt das grössten Gefallenendenkmal – Soldatenfriedhof in Kbelnice mit einem Beinhaus.

Schlüsselwörter

Die Denkmäler, preussisch-österreichischen Kriegs, die Schlacht bei Jičín, die Feiern, die Weihe, der Soldatenfriedhof, das Beinhaus.

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce.

V Turnově dne : 10. 4. 2010

Lenka Kudrnáčová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, díky nimž mohla tato práce vzniknout. V první řadě mnohokrát děkuji svému vedoucímu bakalářské práce, prof. PhDr. Robertu Kvačkovi, CSc., za jeho dobře míněné rady, trpělivost, vstřícnost a podporu při psaní této práce. Dále patří mé díky Mgr. Evě Bílkové z jičínského archivu, která mi i ve svém volném čase vyhledávala další a další prameny, ze kterých bych mohla čerpat. Děkuji také pracovnícím Regionálního muzea a galerie v Jičíně, Mgr. Haně Fajstauerové za poskytnutí výpisů z obecních kronik, jarmarečních písní a poezie vztahující se k prusko-rakouské válce na Jičínsku a Mgr. Jiřině Holé za čas strávený hledáním dobového tisku, důležitého pro moji bakalářskou práci. V neposlední řadě bych také chtěla poděkovat členům Komitétu 1866, konkrétně Martinu Drapákovi a Milanu Trakalovi, za prvotní informace o pomnících na jičínském bojišti a návrhy, kudy bych se ve svém bádání měla ubírat. Velké díky pak patří mé rodině za morální oporu v dobách tvůrčí krize a finanční podporu, bez níž by nebylo možné tuto práci dokončit.

Obsah

OBSAH.....	9
ÚVOD.....	11
1 PRUSKO-RAKOUSKÁ VÁLKA	14
1.1 PŘÍČINY VÁLKY	14
1.2 ARMÁDY PRUSKA A RAKOUSKA	15
1.3 VÁLEČNÉ OPERACE	16
1.4 BITVA U JIČÍNA – 29. ČERVNA 1866	17
1.5 BITVA U HRADCE KRÁLOVÉ.....	19
2 RANĚNÍ A PADLÍ NA JIČÍNSKÉM BOJIŠTI.....	21
2.1 PÉČE O RANĚNÉ	21
2.2 POHŘBÍVÁNÍ MRTVÝCH NA BOJIŠTI A PRVNÍ POMNÍKY	22
2.3 PÉČE O POMNÍKY	23
3 POMNÍKY PRUSKO-RAKOUSKÉ VÁLKY NA JIČÍNSKU	26
3.1 VZNIK POMNÍKŮ PO VÁLCE A V NEJBLIŽŠÍCH LETECH PO NÍ.....	26
3.2 RENOVACE POMNÍKŮ SPOLKEM V 90. LETECH 19. STOLETÍ	30
3.3 STAVBA NOVÝCH POMNÍKŮ V 90. LETECH 19. STOLETÍ	32
3.4 POČÁTEK 20. STOLETÍ : STAVBA OSSARIA A MONUMENTÁLNÍCH POMNÍKŮ	35
3.5 OSUDY POMNÍKŮ PO ROCE 1918	38
3.6 OSUDY POMNÍKŮ PO ROCE 1939	42
3.7 POMNÍKY V SOUČASNOSTI.....	43
4 VOJENSKÝ HŘBITOV SV. PETRA A PAVLA	45
4.1 VZNIK SPOLKU PRO UDRŽOVÁNÍ POMNÍKŮ A HROBŮ.....	45
4.2 ZŘÍZENÍ VOJENSKÉHO HŘBITOVA A JEHO VYSVĚCENÍ	45
4.3 STAVBA OSSARIA	47
4.3.1 Vnitřní vybavení kaple	48
4.3.2 Vysvěcení kaple.....	49
4.4 POMNÍKY NA KBELNICKÉM HŘBITOVĚ.....	49
ZÁVĚR.....	52
SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	53
<i>Prameny.....</i>	<i>53</i>

<i>Literatura</i>	53
FOTOGRAFICKÁ PŘÍLOHA	55

Úvod

Bakalářská práce pojednává o pomnících z doby prusko-rakouské války, která se přes české území přehnala v létě roku 1866. Byla vybrána pouze část Českého ráje a to Jičínsko, neboť právě bitva u Jičína se stala v této oblasti největší a nejkrvavější. V okolí města se nachází na sto pomníků. Cílem práce je v první řadě představit a zhodnotit pomníky, stejně jako další památky, vzniklé v souvislosti s prusko-rakouskou válkou. Důraz je kladen na dobu jejich vzniku, oslavy spojené s vysvěcením a jejich další osudy. Pomníky jsou řazeny chronologicky, uspořádány do jednotlivých dobově blízkých celků. Je nutné podotknout, že ačkoli se bitva u Jičína jeví jako velmi důležité vojenské střetnutí v regionu, a byla proto zachycena v naučné stezce, archivní záznamy o pomnících jsou, především co se týče menších a brzy po válce vzniklých pomníků, velmi strohé. Smyslem této práce je přiblížit čtenáři alespoň část z pomníků vystavených na jičínském bojišti a ukázat, jakým způsobem probíhaly oslavy spojené s jejich vysvěcením.

První kapitola je zaměřená na příčiny, průběh a důsledky prusko-rakouské války s přihlédnutím k bitvě u Jičína. Vojenská tažení a střetnutí jsou popsána velmi stručně, neboť se domnívám, že ačkoli jsou pro moji práci důležitá, nejsou stěžejní. Druhá část práce pojednává o péči, která byla poskytována raněným, o pohřbívání mrtvých a o prvotním označování hrobů. V kapitole je také uvedena činnost jičínského Spolku pro udržování památek a hrobů z r. 1866, od jeho vzniku v roce 1889 až do současnosti. Třetí kapitola je věnována jednotlivým pomníkům roztroušeným v polích a na obecních hřbitovech. Největší památkou na bitvu u Jičína a zde padlé je vojenský hřbitov Sv. Petra a Pavla a na něm stojící ossarium, o jehož osudu pojednává čtvrtá část bakalářské práce.

K pomníkům na jičínském bojišti byly vydány dvě publikace, ze kterých jsem čerpala. První z nich je útlá knížka autorů Evy Ulrychové a Oldřicha Krška – Prusko-rakouská válka v roce 1866 na Jičínsku. V podtitulu je uvedeno, že se jedná průvodce po bojišti u Jičína, což vystihuje celou podstatu publikace. Ulrychová (která je často uváděna jako hlavní autor) vytvořila v okolí Jičína tři trasy, které čtenáře (návštěvníka) provedou po pomnících. Je přesně nastíněna cesta, kudy se má návštěvník ubírat, u jaké vrby zahnout, aby i bez mapy zdárně našel cíl své cesty. Pomníky jsou autory předkládány ne z hlediska historického, ale spíše popisného. O každém pomníku

se tak dozvíme, co je na něm za nápis a komu byl věnován. V žádném zastavení se nedočteme o vzniku pomníku. I přes nedostatky jsem tuto práci využívala, především při popisování vzhledu některého z pomníků. Druhou publikací věnovanou jičínským pomníkům je průvodce po naučné stezce v blízkosti Jičína, kterou vybudoval v roce 2005 Komitét pro udržování pomníků z války 1866. Ačkoli si tento průvodce vytyčil jinou trasu než Ulrychová, je z něho patrné, že se první publikací nechal inspirovat. V popisech jednotlivých pomníků se objevují shodné věty, stejná souvětí. Oproti Ulrychové je však tato práce obohacena již o střípky z historie pomníků. Kolorit doplňuje podrobné líčení vojenských střetnutí. Velmi přínosná byla obrázková příloha, díky níž se mi pomníky v terénu lépe hledaly, a závěrečný seznam pomníků s uvedením, v katastru jaké obce se nalézají. U obou prací mi chyběl hlubší historický výklad pomníků a také fakt, že největší památce jičínského bojiště – hřbitově ve Kbelnici a ossariu – byl věnován, dle mého názoru, nedostatečný prostor.

V porovnání s uvedenými publikacemi klade moje bakalářská práce důraz na historii pomníků a dobový ohlas v okolí. Měla by přinést alternativu pro ty, jejichž záměrem není pouze vidět, ale i vědět.

Svoji bakalářskou práci jsem opřela především o archivní prameny, uložené ve Státním okresním archivu v Jičíně. Nejdůležitějším zdrojem pro mne byl archivní fond *Spolek pro udržování ossaria, pomníků a hrobů na bojišti jičínském*, kde jsem čerpala z pamětních knih s dějinami Spolku, spisů ze schůzí a dopisů adresovaných jičínskému spolku z dalších institucí. Mimo jiné jsem použila i soupis pomníků z roku 1926, vytvořený místními četnickými stanicemi a *Místopis pomníků na jičínském bojišti z r. 1866* vydaný Kruhem pro studium čs. dějin vojenských při vědeckém ústavu vojenském v roce 1936. Dále jsem využila fondů *Archiv města Jičína*, *Muzejní spolek Jičín* a *Střední průmyslová škola sochařská a kamenická a střední odborné učiliště kamenické Hořice*. Všechny dostupné informace jsem třídila chronologicky, abych následně mohla pracovat s dobovým tiskem, především co se týče oslav spojených s vysvěcením jednotlivých pomníků a jejich ohlasu v tisku. Zde jsem použila místní týdeníky *Krakonoš* a *Jičínský obzor*. Články v tisku jsou naplněny duchem dobových sdělení. Při bádání vyšlo najevo, že dosud nevznikla žádná ucelená publikace, která by předkládala historii jičínských pomníků z války 1866. Ačkoli jsou archivní prameny

dnes běžně k nahlédnutí, je v Jičíně bohužel stále velké množství dokumentů nezpracovaných.

1 Prusko-rakouská válka

1.1 Příčiny války

Chceme-li pochopit příčiny prusko-rakouské války, která roku 1866 zasáhla české země, musíme se v dějinách vrátit na počátek 19. století, konkrétně do roku 1815. Toho roku probíhal Vídeňský kongres, kde došlo k vytvoření **Německého spolku**, který měl být náhradou za zaniklou Svatou říši římskou. Německý spolek tvořilo 38 německých států a státek včetně 4 svobodných měst a říše rakouské.¹ Bylo to právě rakouské císařství, které si předsednictvím ve spolkovém sněmu (sídlo ve Frankfurtu nad Mohanem) zajistilo vedoucí postavení. Během několika následujících let však sílila moc Pruska a po revoluci v letech 1848 – 1849 vyvstala otázka, jak dále konsolidovat Německý spolek, jestliže máme dva státy, jejichž síla je vyrovnaná a oba dva chtějí mít ve spolku hlavní slovo. Zda-li zachovat Rakousko jako součást Německého spolku s jeho neměnným hlavním postavením či rakouské císařství ze spolku vyloučit a moc předat do rukou sílícího Pruska. Otázka byla vyřešena roku 1850 v Olomouci, kde se na stranu Rakouska a jeho setrvání v Německém spolku přiklonil ruský car Mikuláš I. Rakouské císařství tak zůstalo nadále členem a co víc, uchovalo si své vedoucí postavení na úkor Pruska, které tímto aktem muselo spolknout hořkou porážku.

Na post pruského ministerského předsedy nastoupil v roce 1862 **Otto von Bismarck**, jehož příchod sliboval odvetu za ponížení Pruska v Olomouci. Bismarckova politika, vyznačující se kombinací různých taktik podle momentálně se nabízející situace a podpořená heslem „*železem a krví*“, směřovala k rozšiřování pruského státu a jeho větší síle.

Ke zdánlivému spojení Pruska a Rakouska došlo v roce 1864 ve válce o nezávislost **Šlesvicka a Holštýnska**. Od Vídeňského kongresu spadala tato „zálabská vévodství“ pod správu Dánska, které jim však zaručovalo zvláštní postavení a jistou formu autonomie. S nástupem nového dánského krále, Christiana IX., však byly tyto výsady zrušeny a zápisem do nové ústavy státu se měla vévodství stát součástí království. Prusko a Rakousko, v tuto chvíli spojenci, předložily Dánsku ultimátum.

---

¹ Doubrava, Aleš – Mühlstein, Ludvík : *Válečné události roku 1866 v severovýchodních Čechách*. s. 5

Do 48 hodin musí z nové ústavy odstranit článek o připojení Šlesvicka a Holštýnska nebo mu spojenecká vojska vyhlásí válku. Dánská vláda ultimátum odmítla a tak 21. ledna 1864 vstoupila prusko-rakouská vojska do Šlesvicka a obsadila ho. Nátlaku silných armád nemohlo Dánsko dlouho odolávat, válku prohrálo a 30. října byla ve Vídni podepsána mírová smlouva. Holštýnsko a Lauenburg včetně jutského výběžku ve Šlesvicku byly odevzdány do společné správy Pruska a Rakouska, stejně jako ostrov Amrum a dánské části ostrovů Fohr, Sylt a Rom.² Na základě **Gastýnské smlouvy** ze srpna 1865, podepsané mezi vítěznými mocnostmi, bylo rozhodnuto, že Rakousko bude spravovat Holštýnsko a Prusko Šlesvicko.

Zásadním problémem a vyvrcholením všech předešlých neshod mezi Pruskem a Rakouskem se stal **návrh** Pruska z roku 1866 **na odkoupení** „rakouského“ Holštýnska, které tvořilo překážku mezi pruským státem a „jeho“ Šlesvickem. Téhož roku nabídla i Itálie (od 8. dubna 1866 spojenec Pruska) Rakousku, že od něj odkoupí Benátsko. Císař František Josef I. však oba dva návrhy rázně **zamítl**. Prusko začalo zbrojit a 7. června vstoupila jeho vojska do Holštýnska.³ Rakousko ze svého vedoucího postavení v Německém spolku, svolalo sněm do Frankfurtu nad Mohanem s tím, že Prusko porušilo Gastýnskou smlouvu a je proto potřeba proti němu vojensky zakročit. Většina členů spolku se tak přidala na stranu Rakouska, patrně z obavy ze sílící moci Pruska. Krátce na to, 16. června 1866, vpadla pruská vojska do Hannoverska, Saska a Hesenska, do zemí spojenců rakouského císařství. Reakcí Vídně na tento vpád bylo vyhlášení války Prusku **17. června 1866**.⁴

1.2 Armády Pruska a Rakouska

Po oficiálním vyhlášení války začala pruská armáda, pod hlavním velením generála **Moltkeho**, rozmisťovat svoje jednotky na českém a saském pohraničí. Moltke počítal s překročením českých hranic na 3 místech – v oblasti Krušných hor, Lužických hor a Krkonoš.⁵ Celková síla pruského vojska tak byla rozdělena do 3 samostatných jednotek. **Labská armáda** pod vedením generála Bittenfelda zaujala výchozí postavení u Torgavy, **I. pruská armáda** pod velením Friedricha Karla von Preusen čekala na rozkaz k útoku u Zhořelce a nakonec **II. pruská armáda** vedená korunním princem

---

² Richter, Karel : *Třeba i železem a krví : prusko-rakouské války 1740 – 1866*. s. 283

³ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka v roce 1866 na Jičínsku*. s. 6

⁴ Tamtéž, s. 6

⁵ Doubrava, Aleš – Mühlstein, Ludvík : *Válečné události roku 1866 v severovýchodních Čechách*. s. 9

Friedrichem Wilhelmem von Preusen obsadila linii Hirschberg – Nisa.⁶ Tyto jednotky měly za úkol postupovat samostatně a následně se střetnout u Jičína, v jehož okolí byla Moltkem naplánovaná rozhodující bitva celé války.

Rakouská armáda byla oproti Prusku v nevýhodě, neboť pod vlivem událostí v Itálii musela rozdělit své síly do dvou táborů. **Jižní armáda** operovala v Itálii, kde se rozhodovalo o osudu dosud rakouského Benátska. Ačkoli rakouské jednotky zvítězily, Itálie si spojenectvím s Pruskem tuto oblast zajistila a připojila ji k nově vzniklému sjednocenému italskému státu. **Severní armáda** byla vyslána proti Prusům. Generální štáb pod vedením polního zbrojmistra **Benedeka** zaujal válečné postavení u Olomouce, neboť očekával vpád pruských jednotek přes Slezsko a nejbližší cestou na Vídeň. Po zjištění, že prvotním pruským cílem není napadení hlavního města, ale postupné prostupování do českých zemí přes severo-východočeské pohraničí, nařídil Benedek přesídlení hlavního stanu do pevnosti Josefov, kde byla již od počátku roku 1866 shromažďována válečná technika. Na jizerské linii byl soustředěn 1. rakouský armádní sbor, který měl čelit útokům pruské Labské a I. armády, směřující od severu k Jičínu, dokud nedojde k přesunutí většiny sil rakouské armády do prostoru Josefova a Hradce Králové.

Již 17. června se k 1. armádnímu sboru generála **Clam-Gallase** přidal spojenec Rakouska v této válce, saský král Albert se svojí armádou, když ustupoval ze svého území před blížícími se pruskými jednotkami.

Proti II. pruské armádě byly vysílány izolované jednotky, které shodou okolností operovali v prostoru východních Čech, aby stejně jako Clam-Gallasův sbor čelily pruským jednotkám do té doby, než dojde k přesunu celého vojska.

1.3 Válečné operace

Labská armáda a I. pruská armáda překročily české hranice 22. a 23. června 1866. Labská armáda postupovala přes Šluknov, Cvikov a Rumburk, zatímco I. armáda se vydala směrem na Liberec. Jejich úkolem bylo obsazení linie Jizery v okolí Mnichova Hradiště a Mladé Boleslavi, kde však současně operoval 1. rakouský armádní sbor, jemuž velel generál Clam-Gallas. I. pruská armáda bez větších problémů vyhrála bitvy u Stráže nad Nisou (23. června), u Dlouhého mostu (24. června), u Hodkovic nad

---

⁶ Richter, Karel : *Třeba i železem a krví : prusko-rakouské války 1740 – 1866*. s. 299 – 301

Mohelkou (25. června), u Sychrova a Kuřívod (26. června) a u Mnichova Hradiště (28. června), čímž před sebou tlačila rakouské jednotky k Jičínu, přesně podle plánů hlavního velitele Moltkeho.

II. pruská armáda vstoupila na české území 26. června a svedla s rakouskými vojsky bitvy u Trutnova, Náchodu a Červené Hůry (28. června), u České Skalice, Starého Rokytníku a Rubínovic (28. června), u Dvora Králové a u Svinišťan (29. června). Rakouská armáda v tomto prostoru dokázala vyhrát pouze jedinou bitvu, a sice u Trutnova. Tlakem II. pruské armády byla donucena k ústupu k Hradci Králové, kde byla 3. července svedena rozhodující bitva války prusko-rakouské. Znamenala vítězství Pruska.

1.4 Bitva u Jičína – 29. června 1866

S vidinou stále se přibližujících vojsk pruské armády vydal saský princ Albert 28. června ráno rozkaz k ústupu svých jednotek z Mnichova Hradiště a jejich přesunu k Jičínu. V Mnichově Hradišti zůstala jako poslední brigáda generála Leinigena, která kryla odchod ostatních brigád před útokem Prusů. Kolem poledne i Leinigenovi muži opustili město a ustupovali k Jičínu. Rakouská brigáda generálmajora von Ringelsheima se usadila na hradě Kost, kde 29. června odolávala útoku dorazivších Prusů. Díky svému výhodnému postavení a odolnosti gotického hradu neutrpěla žádné vážné škody. Zároveň kryla odchod Clam-Gallasových vojsk směrem k Sobotce a nedlouho poté se sama nenápadně vytratila z hradu.⁷

Rakouské jednotky zaujaly postavení v okolí Jičína následovně : Ringelsheimova brigáda (silnice mezi Dolním Lochovem a Ohavčí), brigáda generálmajora Porsachera (v Podůlší a na Bradech), brigáda generálmajora Pireta (na západním okraji vsi Železnice), brigáda generálmajora Leinigena (u osady Rybníček), brigáda generálmajora Abele (Horní Dochov, Prachovské sedlo), saský armádní sbor (seřazen u Vokšic a Březiny).⁸ Vojska tak vytvořila souvislou obrannou linii kolmo k sobotecké a turnovské silnici v polokruhu táhnoucím se od Ostružna až k Železnici.⁹

---

⁷ Richter, Karel : *Třeba i železem a krví : prusko-rakouské války 1740 – 1866*. s. 370

⁸ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 8

⁹ Richter, Karel : *Třeba i železem a krví : prusko-rakouské války 1740 – 1866*. s. 374

Proti jejich postavení postupovaly **pruské jednotky** od Doubravy (4. divize), od Rovenska pod Troskami (5. divize), od Bosny (7. divize) a ze Žehrova (3. divize) s cílem zmocnit se Jičína ještě téhož dne, 29. června 1866.¹⁰ První průlom rakouské defenzivy se Prusům podařil kolem čtvrté hodiny odpolední u obce Dílce, zásluhou předvoje 5. divize. Byl to však úspěch krátkodobý, neboť jejich další postup byl zastaven za pomoci saské brigády generála Boxberga a kolem 18. hodiny drželi Rakušané opět své pozice.¹¹ Po odraženém útoku se velitel 5. divize Tüpling rozhodl vést útok na poli, které mu skýtalo větší možnosti a to v prostoru mezi Železnicí a Březkou. Prusové záhy obsadili Zámezí. Proti nim byla poslána lehká jízda plukovníka Wallise, která měla bránit návrší mezi Zámezím a vrchem Luňáček. Byl to však úkol nelehký a rakouští dragouni nestačili své pozice ubránit před pruskou přesilou – nasedli na své koně a stáhli se k Dílcům a Valdicím. Otevřeli tak pruským jednotkám cestu. Tüplingova divize tedy v této chvíli stála na hranici Březka – Jinolice – Podůlší – Dílce – Zámezí. Kolem páté hodiny odpolední nastoupila k boji 3. divize proti Ringelsheimově brigádě, postupujíc po sobotecké silnici na Jičín. Prusové obsadili ves Dolní Dochov, ale v jejich dalším postupu jim zabránil 42. pěší pluk.¹² Generálporučík Werner vyslal část své divize, aby obešla rakouské obranné postavení přes vrcholy Houser a Sv. Annu a obsadila tak Ostružno a Ohaveč. Jeho plán však byl Ringelsheimem prohlédnut a pruský postup byl na této cestě dočasně zastaven.¹³

Časově se nyní nacházíme kolem 19. hodiny a v okolí Jičína hoří boj, v tuto chvíli příznivější pro Rakušany. Ti stále drží svá obranná postavení a urputně se brání pruské přesile. Náhle však dostává princ Albert opožděný rozkaz od hlavního velitele Benedeka z rána 29. června, že Jičín nemá být bráněn a jednotky se mají stáhnout k Hradci Králové, kde dojde k jejich spojení se zbytkem Severní armády. Rozkaz zněl jasně, nicméně doručit ho ve správné podobě a především včas všem bojujícím jednotkám byl pro velitele saského armádního sboru nelehký úkol. Důsledkem toho byl chaos v jednotkách rakouské armády, jejich zmatený útěk a také ztráty na životech, které nemusely být, v případě postupného ústupu, tak velké.

---

¹⁰ Doubrava, Aleš – Mühlstein, Ludvík : *Válečné události roku 1866 v severovýchodních Čechách*. s. 39

¹¹ Tamtéž, s. 40

¹² Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 9

¹³ Doubrava, Aleš – Mühlstein, Ludvík : *Válečné události roku 1866 v severovýchodních Čechách*. s. 41

Sasové začali opouštět svá postavení jako první. Přesun probíhal z Dílců směrem k vrchu Zebín, odkud měl pokračovat k Jičínu a dále na Hradec Králové. Saské jednotky však byly napadeny Prusy a utrpěly tak velké ztráty. Nicméně zbytku mužstva se podařilo sešikovat v Jičíně (kolem 20. hodiny) a odejít směrem na Smidary.¹⁴

Pirátova brigáda ustupovala přes Kartouzy do Jičína, kam dorazila přibližně v půl desáté večer.

Porsacherova brigáda, která ještě nebyla informována o ústupu, dál úspěšně útočila na pruské jednotky a zaháněla je zpátky za své obranné postavení. Poté, co její velitel obdržel zprávu o ústupu, však nastal v brigádě chaos. Některé pluky se dostaly do bezpečí Jičína, jiné (méně či hůře informované) zůstaly dezorientované na bojišti ještě dlouho do noci.

Poté následovaly ústupy brigád **Leinigena**, **Abeleho** a **Ringelsheima**, které se dostaly z pruského tlaku a ustupovaly směrem k Miletínu.¹⁵

Pruští vojáci dorazili kolem 23. hodiny do Jičína a obsadili ho. Poslední rakouské jednotky, které dostaly pozdě rozkaz k ústupu, se k večeru snažily nepozorovaně obejít Jičín a nastoupit udanou cestu k Hradci Králové. Jednalo se především o 1. a 2. prapor pěšího pluku č. 33 a 1. prapor pěšího pluku č. 35. Jejich záměr se však nezdařil, byli pruskými vojáky zpozorováni a nahnáni k jičínskému rybníku Kníže, kde byli zajati, zastřeleni či se ve tmě utopili.¹⁶

Podle literatury¹⁷ ztratila rakouská armáda celkem 184 důstojníků a 4 714 mužů, ztráty saské armády byly 26 důstojníků a 566 mužů a pruská armáda přišla o 71 důstojníků a 1 485 mužů. Ztrátami budiž chápání padlí, nezvěstní, ranění a zajatí.

1.5 Bitva u Hradce Králové

Po porážce v bitvě u Jičína se rakouské jednotky stáhly směrem k Hradci Králové, kde mělo dojít k jejich spojení s centrální Severní armádou. Také Prusko formovalo své jednotky, když došlo ke spojení Labské a I. armády. Nutno podotknout, že II. pruská armáda nebyla v době zahájení bitvy u Hradce Králové v dosahu rakouské armády. Bitva začala **3. července 1866** v ranních hodinách. Vinou špatného velení

---

¹⁴ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 10

¹⁵ Tamtéž, s. 10

¹⁶ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 10

¹⁷ Tamtéž, s. 10

a chybné informovanosti rakouské armády se její jednotky dostávaly do stále větších problémů a zbytečných krvavých bojů, které dosáhly svého vrcholu s příchodem „čerstvé“ II. pruské armády. Bojem nevyčerpaní vojáci z této jednotky obsadili rázem vrch Chlum. Benedek vydal v této situaci rozkaz k ústupu. Avšak i zde, stejně jako u Jičina, se ústup změnil v chaotický úprk, který si vyžádal další oběti. V bitvě byla zničena velká část rakouské Severní armády. Její zbytky a ostatní jednotky směřovaly ve svém ústupu/úprku na Moravu, k Olomouci. Pruská armáda, vyčerpaná ztrátami však nepřítele nepronásledovala. Po pár dnech oddychu však postupovala za svým protivníkem na Olomouc a Vídeň. K poslednímu střetu pruských a rakouských vojsk došlo 22. července u Bratislavy, jejich boj však byl přerušen příměřím a vyhlášením klidu zbraní.

Mír byl podepsán **23. srpna 1866** v Praze. Podle něho muselo Rakousko splnit pruské požadavky – vystoupení z Německého spolku, zaplacení válečných reparací, které čítaly 20 miliónů tolarů, přenechat Holštýnsko Prusku a Benátsko Itálii, ačkoli byla rakouská armáda ve svém boji na Apeninském poloostrově úspěšná a porazila italské vojsko u Custozy.¹⁸

Za spojení s Rakouskem zaplatilo svou daň i Sasko. Bylo donuceno podepsat mírovou smlouvu s Pruskem z **21. října 1866**, která mu nařizovala reorganizaci armády podle pruského vzoru, vstup do Severoněmeckého spolku a zaplacení válečné náhrady Prusku v hodnotě 10 miliónů zlatých.

---

¹⁸ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 11

2 Ranění a padlí na jičínském bojišti

Po bitvě u Jičína, která s odehrála na svátek Petra a Pavla, 29. června 1866, zůstalo v okolních polích a vsích velké množství raněných a ještě větší počet mrtvých vojáků, ze všech tří bojujících stran.

2.1 Péče o raněné

O raněné (jak na jičínském, tak na ostatních bojištích) se staralo hned několik skupin, jejichž hlavním cílem bylo zachránit co nejvíce raněných vojáků.

Jednou z těchto skupin byli dobrovolníci z **Červeného kříže**, jenž byl založen již roce 1863 v Ženevě¹⁹ a jehož členem se Prusko stalo v roce následujícím, v roce 1864²⁰. Pracovníci Červeného kříže měli nahrazovat zdravotnický personál a v bitvách měli zaručen neutrální status jako osoba pomáhající, nebojující.

Dalším, kdo se staral o pomoc raněným, byl řád johanitů, který po válce přišel do českých zemí z Pruska²¹. Johanité později na hrobech stavěli pískovcové mohyly.

Pomocnou ruku při péči o raněné přikládali i místní občané, lékaři a lékárníci. Ti byli určeni pro ošetřování raněných v místních lazaretech, kde kromě nich léčili i prusů a rakousů (zajatí) doktoři.²²

Krátce po skončení bitvy byly využívány veškeré větší budovy v okolí jako lazarety. V Jičíně byli ranění soustřeďováni v kostele Sv. Jakuba Většího, v paláci Trauttmansdorfů, v budově tamějšího hejtmanství, v kostele Sv. Ignáce z Loyoly či v kostele Panny Marie de Salle na Novém Městě. Zemřelí v lazaretech byli následně pohřbíváni na městských hřbitovech, popřípadě na prostranstvích, která obklopovala budovy určené k ošetřování. Na hřbitově Panny Marie de Salle bylo po válce zřízeno speciální vojenské oddělení, kam byli padlí pohřbíváni a byly jim zde budovány pomníky. Toto oddělení však muselo ustoupit potřebám města a jeho občanům a tak byly pomníky postupně přenášeny na vojenský hřbitov ve Kbelnici. Ostatky vojáků byly exhumovány, uloženy do malých rakviček a sneseny do hromadného hrobu, který od roku 1916 kryje socha rakouského vojína v plné zbroji. Do tohoto hrobu byly později

---

¹⁹ *Naučná stezka – bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 20

²⁰ Tamtéž, s. 20

²¹ Tamtéž, s. 20

²² Tamtéž, s. 20

ukládány i ostatky padlých v 1. světové válce (1914 – 1918) a pomník je dnes znám jako *Památník obětem války 1866 a 1914-1918*.²³

2.2 Pohřbívání mrtvých na bojišti a první pomníky

Vzhledem k tomu, že bitva probíhala v nejteplejších dnech roku, bylo zapotřebí pohřbít mrtvé, roztroušené po bojišti, co nejdříve, aby se předešlo šíření cholery a ostatních nemocí. Ihned po bitvě tedy začala pruská armáda organizovat pohřbívání vojáků. Tímto úkolem byli pověřeni prusští sanitní vojáci, jimž pomáhali místní obyvatelé. Tedy ti, kteří před válkou a především před blížícími se Prusy neutekli do bezpečí okolních lesů či vzdálenějších vesnic.²⁴ Mrtví byli pohřbíváni přímo v místě nálezů. Vedle hromadných, většinou společných hrobů, tak můžeme najít i osamocené pomníčky věnované jednotlivcům.²⁵

Do hrobů byli vojáci kladeni většinou pouze ve spodním prádle²⁶ a tyto hroby byly ihned po zasypání označeny. K tomuto účelu posloužil provizorní kříž z drobných klacíků, do země zaražená puška mrtvého vojína (občas na ní byla připevněna i přilbice) nebo postačil symbol kříže vyrytý do hlíny nad hrobem. Prusští sanitní vojáci se také snažili zaznamenat počet pohřbených a zjistit z jaké jednotky pocházeli. Nejlépe se orientovali v řadách mrtvých Prusů, neboť ti při sobě nosili identifikační štítek a nebylo proto těžké určit jejich totožnost. Po prvotním pohřbívání docházelo k novému označení hrobů, tentokrát již bytelnými dřevěnými kříži. Mnoho z původních hrobů však již bylo tenkrát zapomenuto a dnes jsou prakticky nedohledatelné.

Během léta 1866 přijížděli na bojiště i příbuzní padlých, kteří hledali místo posledního odpočinku svých blízkých a měli zájem na zachování jejich památky. V takovém případě buďto vyzvedli ostatky příbuzného a převezli je do své vlasti (např. ostatky plukovníka von Boxberga byly rodinou odvezeny z libuňského hřbitova) nebo vyzvedli ostatky z hromadné šachty a zřídili mrtvému hrob na městském (vesnickém) hřbitově či vlastním nákladem nechali postavit většinou pískovcové pomníky jako vzpomínku, která nemá být zapomenuta.

V dalších týdnech a měsících se o další uctění a připomínku bitvy postaral především řád johanitů, kdy začal na hrobech stavět pomníky z relativně odolného

---

²³ *Naučná stezka – bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 3

²⁴ Tamtéž, s. 13

²⁵ Např. pomník podporučíka Wieseho od 18. pěšího pluku u rybníka Hluboký

²⁶ *Naučná stezka – bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 13

materiálu. Jednalo se o pískovcové mohyly s nasazeným křížem nebo o masivní brabantské kříže zasazené v pískovcovém podstavci.²⁷ Kromě tohoto řádu se na výstavbě pomníků padlým podíleli i různé dobročinné spolky²⁸, města, vesnice, občané a v neposlední řadě také jednotlivé válčící státy a přeživší z jednotek, kteří chtěli uctít památku svých kamarádů a spolubojovníků. Tyto hroby celých regimentů byly stavěny na místech, kde svedla jednotka svoji největší a nejkrutější bitvu a kde se předpokládalo nejvíce mrtvých z daného sboru či pluku.

2.3 Péče o pomníky

Postupem času však sílila potřeba pomníky udržovat a zachovat tak vzpomínku na válku roku 1866. První, kdo se o chátrající stav pomníků (na bojišti u Hradce Králové) začal zajímat, byl farář Brunclík, když v roce 1876 požádal saské ministerstvo války, aby opravilo stávající pomník svým padlým vojákům na královehradeckém bojišti.²⁹ Pomník byl opraven v roce 1877, nicméně jedenáct let trvalo, než byla v Cerekvicích nad Bystřicí založena instituce, která by myšlenku zachování pomníků udržela pro další generace. Zakladatelem a tvůrcem prvotního nápadu byl účastník bitvy u Hradce Králové, **Jan Nepomuk Steinský**. Ten byl také 2. prosince 1888 zvolen předsedou nově vzniklého spolku – **Komitétu pro udržování pomníků na bojišti královehradeckém**.³⁰ V této funkci setrval do roku 1911, kdy pro špatný zdravotní stav odstoupil.

Po vzoru královehradeckého spolku vzniká v Jičíně roku 1889 **Spolek pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském**. Jeho předsedou je zvolen doktor Bedřich Pressl. Společně s tajemníkem Dominikem Hudským a technickým referentem spolku Vilémem Dokoupilem zakládají komisi, jejímž cílem je provést revizi pomníků a navrhnout jejich opravy. Komise se rozhodla systematicky prohlédnout nejprve pomníky na trase Jičín – Sobotka a v následujících týdnech a měsících na trase Jičín – Turnov. Komise shledala, že pomníky (především ve vesnicích) jsou ve značně dezolátním stavu a pokud na svém místě zůstanou, hrozí jejich zánik. Proto byla vyslovena myšlenka na zřízení vojenského hřbitova, kam by mohly být přeneseny

---

²⁷ *Naučná stezka – Bitva u Jičína* 29. června 1866. s. 20

²⁸ Tamtéž, s. 20

²⁹ Brůha, J. – Dvořák, J. – Poláček, B. – Vycpálek, M. *Průvodce po bojišti u Hradce Králové z roku 1866*. s. 24

³⁰ Tamtéž, s. 24

nejenom pomníky samotné, ale i ostatky mrtvých vojáků. S nabídkou místa na zřízení hřbitova vystoupil na schůzi představenstva jičínského spolku hruboskalský sládek **Karel Řezníček**, který k tomuto účelu nabídl svůj pozemek nad Kbelnicí. Tak byl zásluhou Spolku pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském 29. června 1891 vysvěcen vojenský hřbitov Sv. Petra a Pavla. V letech 1904 – 1906 na něm byla vystavěna kaple, využívaná pro bohoslužby a fungující také jako ossarium. V roce 1892 se místní spolky spojily do **Ústředního spolku pro udržování válečných památek z roku 1866 v Čechách**, se sídlem v Hradci Králové. Zajišťoval pro místní spolky finanční příspěvky od státních a soukromých zdrojů.³¹ V roce 1919, po vzniku samostatného Československa, byl ústřední spolek rozpuštěn, neboť stavěl svoji tradici na rakousko-uherských hodnotách, které byly v novém, národním ovzduší špatně vnímány.

Jičínský spolek fungoval bezproblémově do roku 1914. Poté byla většina členů poslána do armády, ubylo členských příspěvků a nebyly finance na opravy a udržování pomníků. Spolek v tu chvíli zachránili mecenáši Karel Řezníček, Josef Horny a Alois Choutka, kteří na vlastní náklady udržovali alespoň budovu ossaria a platili výdaje spojené s jeho provozem. V roce 1919 byl jičínský spolek jako součást Ústředního spolku pro udržování válečných památek z roku 1866 v Čechách zrušen.

Novou kapitolu svých dějin zahájil jičínský spolek v roce 1922, kdy již byla pochopena jeho na monarchii nezávislá myšlenka a byly schváleny nové stanovy. Předsedou spolku byl zvolen **Hugo Kmínek**. O tři roky později došlo také k přejmenování instituce na **Spolek pro udržování ossaria, pomníků a hrobů na bojišti jičínském z r. 1866**.³² Činnost spolek vyvíjel do roku 1959, kdy však byl státní mocí rozpuštěn a jeho majetek přešel pod správu Odborné sochařské a kamenické školy v Hořicích. Shodou okolností však na postu okresního konzervátora vojenských památek již od roku 1952 pracoval **Alois Pospíšil**. Jeho koníčkem byla válka šestašedesátá a tak se ze svého postavení zasloužil o to, aby pomníky na jičínském bojišti přečkaly i tu dobu, kdy nemohly být spravovány spolkem.

---

³¹ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 24

³² *Naučná stezka – bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 24

Činnost spolku byla obnovena v roce 1990, tentokrát pod názvem **Komité pro udržování památek z války roku 1866**.³³ Jedná se o pokračovatele Ústředního spolku, sídlo má také v Hradci Králové a zaštiťuje regionální dobrovolnické spolky. Náplní jeho práce je péče o válečné hroby a pomníky³⁴, podpora rozvoje cestovního ruchu na bojištích³⁵, publikační a popularizační činnost.³⁶

---

³³ Tamtéž, s. 25

³⁴ Probíhá formou brigád členů jednotlivých spolků – opravy pomníků, úprava zeleně a okolí pomníku, nové nátěry (např. zábradlí)

³⁵ Budování naučných stezek a cyklotras v prostoru bojiště (Hradec Králové, Jičín, Trutnov, Dvůr Králové, Náchod, Česká Skalice, Chlum, Les Svěb)

³⁶ Vydávání knih, tištěných propagačních letáků, průvodců po naučných stezkách, články v novinách v neposlední řadě vydávání vlastního periodika *Bellum 1866* a provozování internetových stránek www.1866.cz a www.komitet1866.cz, kde jsou mimo jiné uveřejněny výroční zprávy spolku a program na následující rok

3 Pomníky prusko-rakouské války na Jičínsku

3.1 Vznik pomníků po válce a v nejbližších letech po ní

Hroby padlých vojáků začaly být označovány ihned po skončení bojů. K tomuto účelu posloužily dřevěné klacíky, vedle těla ležící zbraň, přilbice nebo bylo místo pohřbení označeno pouze křížkem vyrytým v hlíně.³⁷ Především zásluhou pruských sanitních vojáků mohlo být následně dohledáno, kdo a z jakého regimentu na tomto místě padl.

Velká část z prvotních označení se však dlouho nedochovala. Ačkoli byla již roku 1866 vydána vyhláška města Jičína, která zakazovala ničit označení hromadných hrobů, místní zemědělci tohoto nařízení mnoho nedbali. Nemohli strpět, aby na jejich poli, které představovalo valnou část obživy, stál pomník, ke kterému by zástupy místních i cizinců chodily klást věnce a ničily tak úrodu. Proto se rolníci snažili tyto upomínky odstranit.

Dalším z příkladů chování místních obyvatel po válce k hrobům, je příběh vdovy z Dolního Lochova, Alžběty Konůpkové. Její dům sloužil jako lazaret a mrtví byli ukládáni do hromadného hrobu na zahradě. Konůpková se však toho místa bála a proto poprosila své sousedy – Mladějovského a Veselého, aby tajně v noci mrtvolu z hrobu vyzvedli a odvezli do nedaleké strže, kde již měli připravenou vykopanou jámu. Několik dní po této tajné akci však do vsi přijela manželka padlého důstojníka, která chtěla vyzvednout mužovy ostatky a převézt je do vlasti (podle zápisu v obecní kronice se jednalo s největší pravděpodobností o ženu setníka Putkamera). Hromadný hrob na dvoře Konůpkové byl Prusy otevřen. Když zjistili, že je prázdný, udeřili na Konůpkovou. Hrozili, že ji zastřelí pokud neřekne, kam nechala padlé převézt. Hrob musela na vlastní náklady otevřít. Hrob byl označen kamenným rámem a vzpomínkovou deskou „Zde v pánu odpočívají královští pruští důstojníci z Dewitz a Massowa III., 13 vojáků I. pomořanského pluku granátnického krále Bedřicha Viléma IV. padlých v bitvě dne 29. června 1866.“ Nad deskou byl vztyčen černý dřevěný kříž. Deska byla 5. listopadu 1931 odvezena jičínským sochařem Karlem Stuchlíkem na

---

³⁷ *Naučná stezka – bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 13

vojenský hřbitov ve Kbelnici. Ostatky padlých vojínů, stejně jako původní kamenný rám, zůstaly ve strži.³⁸

Jak je patrné, první pomníky v okolí Jičína můžeme datovat již do několika mála dnů či měsíců po skončení bojů. Prvním obdobím, ve kterém probíhala stavba pomníků byl už rok válečný – rok 1866.

Jedním z prvních míst, kam byly snášeny ostatky padlých na jičínském bojišti, byla boží muka na tzv. Valchovské stráni u Železnice. Památku 158 mužů a 15 důstojníků c.k. 18. pěšího pluku zde připomíná malá pamětní tabulka³⁹, jež je umístěna ve spodní části božích muk. Dá se předpokládat, že ve stejné době byly na dnešním Holínském předměstí, v místě, které je místními nazývané Hurychovna⁴⁰, postaveny dva dřevěné kříže, jenž měly symbolizovat památku všech padlých v bitvě u Jičína 29. června 1866.⁴¹ Později byla na místo dávno ztrouchnivělých křížů postavena malá pískovcová deska, která je věnována neznámému vojínu od praporu polních myslivců. Dalším z pomníků, jenž můžeme s určitostí datovat ještě do roku 1866, je pískovcová mohyla v Podůlší nesoucí nápis „*Památce hrdinů padlých v boji u Jičína dne 29. června 1866.*“ Mohyla byla původně umístěna na zahradě jistého Matěje Kučery. Na podzim však sedlákův skot při pastvě pomník porazil a zlomil jen v půli.⁴² Původní zřizovatel pomníku, obec Podůlší, nařídila Kučerovi opravu a přenesení mohyly na druhou stranu cesty⁴³, kde již nehrozilo ohrožení pasoucím se dobyt看em.

Výstavba pomníků a jejich slavnostní vysvěcení se rozvinuly v roce 1867. Již v březnu byla nákladem obce železnické postavena socha Sv. Jana Křtitele, pod níž místní obyvatelé snesli mrtvoly 5 rakouských vojínů. Na tomto místě stála až do roku 1903, kdy bylo třeba zřídit novou komunikaci a socha světce tomuto záměru překážela. Ze země byly vyzdviženy ostatky padlých a společně se sochou Sv. Jana Křtitele přeneseny na vojenský hřbitov ve Kbelnici.⁴⁴ Při nové silnici obec vystavila sochu novou, Sv. Václava, jež také připomíná místo hromadného hrobu ve spodní části umístěnou tabulkou.

---

³⁸ Kronika obce Dolní Lochov

³⁹ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 14

⁴⁰ Naproti autobazaru, u rodinného domu

⁴¹ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*. s. 5

⁴² *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*. s. 12

⁴³ Tamtéž, s. 12

⁴⁴ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 14

Na výročí bitvy, 29. června 1867, došlo k několika slavnostem pořádaným v souvislosti s odhalováním pomníků padlým bojovníkům u Jičina. V Turnově, kde byl po válce zřízen lazaret pro raněné vojáky, byly ve výroční den bitvy odhaleny na hřbitově na Hrušnici (při kostele Sv. Matěje) hned 3 pomníky těm, kteří se z války domů nevrátili. Jednalo se o společnou pyramidu padlých, jíž věnoval Spolek turnovských vojenských vysloužilců; pískovcový obelisk, pod nímž bylo pohřbeno 20 rakouských vojáků a také mohutný pomník s vytesaným saským královským znakem, který kryje ostatky v lazaretu zemřelých Sasů. Dvojče tohoto tzv. Noëlliho pomníku můžeme taktéž nalézt na hřbitově v Libuni. Dá se tedy předpokládat, že i libuňský byl instalován ve stejném roce – 1867.

Významnou událost představovalo vysvěcení centrálního pomníku v Jičíně, na Letné, jež proběhlo 29. června 1867. Stavba pamětního trojbokého pískovcového jehlanu byla zadána místnímu sochaři Josefu Jiříčkovi, dílovedoucímu Odborné školy sochařské a kamenické v Hořicích.⁴⁵ Celý projekt byl financován z darů jičínského měšťanstva. Podle záznamů byl pomník vysvěcen jičínským děkanem Janem Hrdinou, jenž za přítomnosti vojenské hudby, praporu čestných jičínských měšťanských ostroželců a přihlížejícího obyvatelstva vykonal mši za padlé. Od roku 1867 se pomník na Letné stal místem centrálních vzpomínek na bitvu u Jičina. Největší oslavy se konaly v roce 1876, kdy bylo připomínáno desetileté výročí prusko-rakouské války. Toho roku sloužil mši u pomníku jičínský děkan Josef Šturma. Oslavy se prý zúčastnilo na 20 tisíc osob. O svoje výsostné postavení mezi pomníky na památku jičínské bitvy přišel zmíněný pomník již roku 1891, kdy byl v nedaleké Kbelnici postaven a vysvěcen vojenský hřbitov Sv. Petra a Pavla. Letenský pomník se tak stal jedním z mnoha, které lze v Jičíně a okolí nalézt.

Tři dny po slavnosti v Jičíně – 2. července 1867⁴⁶ – byl na Horce, nad Dílcem, vztyčen a vysvěcen další z dlouhé řady pomníků. Byl věnován padlým saským vojínům a finančně jej zaštitilo saské ministerstvo války. Pískovec na jeho výrobu pocházel se saského města Pirna.⁴⁷ Pomník zdobí vytesaný královský znak, jenž má společně

---

⁴⁵ *Naučná stezka – Bitva u Jičina 29. června 1866*, s. 4

⁴⁶ *Naučná stezka – Bitva u Jičina 29. června 1866*, s. 19

⁴⁷ *Tamtéž*, s. 19

s německy psanou pamětní deskou na obelisku značit, kým a komu byl věnován. Pod znakem nalezneme latinské přísloví „*Virtuti in bello – providentiae memor*“.⁴⁸

Rok 1867 však nebyl, co se týče pomníků, pouze ve znamení velkolepých oslav při svěcení centrálních míst boje. Také jednotlivci z okolních vesnic stavěli na památku padlých pomníčky, kříže či na budovy umisťovali pamětní desky. Manželé Josef a Kateřina Ježkovi z Holína postavili vlastním nákladem sochu Panny Marie, která připomínala bitvu u Jičína a následek, jenž s sebou toto válečné střetnutí přineslo – cholera.⁴⁹ Nemoc postihla jak vojáky, kteří po bitvě v okolí Jičína přebývali (především ranění v lazaretech), tak místní obyvatelstvo, kdy choleře podlehl velké množství osob. V téže vesnici byla na budovu obecního úřadu umístěna pamětní tabulka, jež svým nápisem „...*tato stavba byla hned roku 1866 započata, ale skrze prusko-rakouskou válku, která v našem okolí zuřila a veškerou úrodu polní zničila, toho roku dostavena býti nemohla*“⁵⁰ informuje o tom, jak válka zasáhla do života prostých lidí na vesnici. Při cestě z Jičína do Turnova, v aleji stromů, místní občané Václav Kudrna a Josef Reiman postavili malou pískovcovou pyramidu, která kryje hrob 7 rakouských, 2 saských a 4 pruských vojáků.⁵¹

O rok později, v prosinci 1868, byl do hřbitovní zdi v Horním Lochově vsazen obelisk z červeného mramoru. V jeho horní části je vytesaný věnec, spletený z dubové ratolesti, v němž nalezneme vepsané datum bitvy u Jičína – 1866 den 29. Juni. Pomník je věnován padlým ze 42. pěšího pluku od důstojnického sboru. Je tak uctěna památka 577 vojáků, z nichž jsou jmenováni důstojníci Josef rytíř Kolbenschlag von Rheinhartsstein, Wilhelm Eckart von Ekenfeld, Friedrich Pracher, Eduard Unna, Karl Deutschinger šlechtic von Limonshöhe, Hugo hrabě Auersperg, Emil Tschek, Adolf Schindler, Josef Riedl, Alexander Schmerda, Andreas Gatte, Franz rytíř von Guttenberg, Gedeon von Lehotay a Victor rytíř von Guttenberg. Kromě padlých s důstojnickou hodností je zde pohřbeno 7 šikovatelů, 13 četařů, 19 desátníků, 47 svobodníků, 4 bubeníci a 472 řadových vojáků.⁵²

---

⁴⁸ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 14

⁴⁹ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 6

⁵⁰ Tamtéž, s. 6

⁵¹ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 16

⁵² Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 16

Dva roky po válce zřídila rodina pruského nadporučíka Eduarda Rathmanna od 2. granátnického pluku na soboteckém hřbitově pomník na památku jejich padlého syna. Jeho ostatky byly pravděpodobně vyzvednuty zpod vedle stojící společné pyramidy a uloženy o pár metrů dále, pod záklopní desku.

3.2 Renovace pomníků Spolkem v 90. letech 19. století

Vlivem času a počasí chátrající pomníky neunikly koncem 80. let 19. století zájmu vlivných jičínských občanů. Rozhodli se zřídit spolek, instituci, která by se o pomníky starala a uchovala tak památku padlých. V roce 1889 vznikl **Spolek pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském**. Jeho hlavním cílem bylo provést revizi stávajících pomníků, navrhnout jejich opravy, zadat je sochařským dílnám a zkulturnit prostředí v nejbližším okolí pomníku.

Již v prvním roce činnosti Spolku byla opravena společná pískovcová pyramida na hřbitově v Sobotce. Je věnována setníku Emilu Greisingerovi od 38. pěšího pluku, Vincenzi Rathbergerovi a nadporučíku Friedrichu von Tempis od 73. pěšího pluku, pruskému nadporučíku Eduardu Ratmannovi od 2. granátnického pluku, poddůstojníkům Demlovi a Tessovi od pruského 12. granátnického pluku a devíti pruským a 43 rakouským vojínům.⁵³ Po ní následovaly opravy pískovcové pyramidy v Ohařicích (kryje hrob 5 pruských a 4 rakouských vojáků⁵⁴) a pomníku pruského II. granátnického pluku v Dolním Lochově.

Roku 1889 se renovace a znovuvysvěcení dočkala pyramida padlých a pomníky věnované praporu polních myslivců č. 26 a Augustu Hosemu, nacházející se v blízkosti hradu Kost. Byly vystavěny již v roce 1867 majitelem panství Dal Borgo Netolickým. Jejich opravu navrhla komise Spolku pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském složená z jeho předsedy Dr. Bedřicha Pressla, tajemníka Dominika Hudského a technického referenta Spolku Viléma Dokoupila, při své první oficiální cestě zjišťující stav pomníků. Oprava byla zadána hořickým sochařům Vašatovi a Sešinovi, kteří ji provedli podle Dokoupilova návrhu. Finančně jí zaštilil Flaminio Cavaliere Dal Borgo Netolický, majitel panství. Slavnostní vysvěcení renovovaných pomníků se uskutečnilo 21. června 1889 za přítomnosti čestné setniny 94. pluku, deputace jihotyrolského praporu polních myslivců, zástupců státních a samosprávních úřadů, jičínských

---

⁵³ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 19

⁵⁴ Tamtéž, s. 16

a turnovských důstojníků, vojenských vysloužilců, hasičů ze Sobotky a Dolního Bousova doprovázených hudbou, stejně jako za přítomnosti přihlížejících okolních obyvatel. Slavnost začala již dopoledne ve staré hradní kapli, kde libošovický farář Jan Folprecht sloužil mši za padlé. Poté se průvod přesunul k pomníkům nacházejícím se necelý kilometr od hradu. Byly vysvěceny a následovala slavnostní řeč správce panství Jana Beiltera. Mluvil o významu bitvy a celé války, zdůraznil, proč je důležité uctít památku zde padlých a samozřejmě poděkoval mecenáši pomníků.

V dalších dvou letech, 1890 a 1891, vyvinul Spolek nemalé snahy co se týče renovací pomníků v Jičíně a okolí. Byl opraven společný pomník padlých v Libuni (kryje ostatky 40 pruských, 38 rakouských a 12 saských vojáků, jenž zemřeli v libušském lazaretu zřízeném na místní faře) a zdejší tzv. Noělův pomník, věnovaný padlým Sasům (jmenovitě jsou uvedeni důstojníci Emil Bernhardt von Boxberg, Eduard von Carlowitz, Aurelius Hoch, šikovatel August Hendrich, desátník Ludwig Hahn II., myslivci Hosbacher a Hendrich, vojín August Weser, Ernst Raschke, Ernst August Gerlling, Karl Kinert III., Johann Jannasch a Franz Hubak⁵⁵). Kromě pomníků v Libuni byla renovována pyramida z roku 1867 v jičínské aleji věnována 7 rakouským, 4 pruským a 2 saským vojákům měšťany Kudrnou a Reimannem⁵⁶. Opraven byl i pomník pruského granátnického pluku v podobě záklopní desky s křížem, jenž kryje hrob důstojníků von Vormanna, von Schevena a vojáků Lustiga, Hofschilda, Schrödera a Albrechta.⁵⁷

Do tohoto období spadá také oprava pruských pomníků na vrchu zvaném Luňáček, která se uskutečnila roku 1890. Čtyřboký pískovcový jehlan, věnovaný důstojníky a mužstvem královského pruského 1. braniborského pluku granátnického č. 8 připomíná padlého velitele praporu von Rheinbaben, 1 poddůstojníka, 13 granátníků a 4 střelce.⁵⁸ Druhý z nich, trojboký jehlan, věnoval svým padlým spolubojovníkům královský pruský braniborský pěší pluk č. 48.⁵⁹

Dva roky po vzniku Spolku pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském byl opraven hrob setníka Emila Greissingera na hřbitově v Sobotce, který zde zemřel po

---

⁵⁵ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 13

⁵⁶ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*. s. 4

⁵⁷ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 16-17

⁵⁸ Tamtéž, s. 15

⁵⁹ Tamtéž, s. 15

zranění z bitvy u Mnichova Hradiště 26. června 1866.⁶⁰ Nákladem Spolku byl taktéž renovován mramorový pomník na lesním hřbitově na Hrubé Skále, věnovaný nadporučíku Franzi Schmidtu z Ehrenbergu. Ten bojoval v řadách 18. pěšího pluku ruského velkoknížete Konstantina a jeho památku nechala pravděpodobně již po válce uctít truchlící rodina.

3.3 Stavba nových pomníků v 90. letech 19. století

Poslední desetiletí 19. století představovalo pro Spolek nejenom renovování již dávno postavených pomníků, ale také přebírání ochrany nad nově postavenými. Vznikaly díky darům šlechty či zájmu regimentů, které u Jičína bojovaly a chtěly vzdát hold svým padlým spolubojovníkům.

Pravděpodobně největším mecenášem z řad šlechty byl hrabě Ervín Schlick. Vlastním nákladem nechal v Prachovských skalách zřídit na památku padlých rakouských vojáků 3 pomníky, odhalené roku 1890. Všechny mají shodný tvar – jedná se o pískovcové obelisky s nasazeným křížem⁶¹ – a zdobí je také stejný nápis „*Památce padlých vojáků v boji dne 29. června 1866 padlých a na tomto místě odpočívajících věnuje Erwin hrabě Schlick – 1890*“. Pomníky nesou v turistických průvodcích označení Schlickův pomník I., II. a III. Ještě jednou se hrabě Schlick zapsal do dějin Spolku a to hned v roce následujícím. Nechal postavit tzv. Schlickův pomník IV. Architektonicky je řešen stejně jako předešlé tři, ale jeho text je odlišný. Obelisk kryje ostatky 2 rakouských vojáků – jednoho důstojníka a jednoho poddůstojníka⁶² – jak je na pomníku dále uvedeno, padli v boji u Jičína 29. června 1866.

Ve stejném roce, kdy hrabě Schlick nechával stavět „své“ pomníky v Prachovských skalách, byla nákladem Spolku vystavěna menší pískovcová pyramida v Podůlší, za hostincem „Na Jívě“. Je věnována podporučíku Schimczikovi od 38. pěšího pluku a pruskému poručíku von Ledeburovi⁶³ ze 49. pěšího pluku. Podle pověsti, kterou ve své publikaci uvádí Ulrychová⁶⁴, se v hostinci schovával Schimczik před postupující pruskou armádou. Ta, když dorazila do Podůlší, dům prohledala.

---

⁶⁰ Tamtéž, s. 19

⁶¹ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 9

⁶² Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*, s. 15

⁶³ Jak uvádí *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 11 – je na pomníku chybně uvedené jméno pruského poručíka vzpomínaného jako von Ledenburg

⁶⁴ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*, s. 15

Podporučík byl objeven Ledeburem a vyzván k souboji na kordy. Ulrychová⁶⁵ uvádí, že skonali vzájemnou ranou do srdce a vedle sebe byli také pohřbeni. Průvodce Komitétu 1866⁶⁶ říká, že zde zemřel ranou do týla pouze Schimczik. Jak a proč je zde pomník věnovaný i zmiňovanému Ledeburovi, se tento zdroj nezmiňuje.

Pravděpodobně největším úspěchem jičínského Spolku bylo zřízení a vysvěcení nového vojenského hřbitova Sv. Petra a Pavla ve Kbelnici, které proběhlo 29. června 1891 – tedy 15 let od bitvy. Při prohlídce pomníků Spolkem v letech 1889 a 1890 bylo zjištěno, že část z nich se nachází v místech, kde hrozí jejich postupný zánik. Bylo tedy potřeba najít prostor, kam by mohly být nejvíce ohrožené pomníky sneseny a tím se v roce 1891 stal právě hřbitov ve Kbelnici. Slavnosti spojené s vysvěcením nového hřbitova předcházelo odhalení pamětní desky věnované 74. pěšímu pluku v jičínském kostele Sv. Jakuba Většího. Památku věnovali padlým z pluku jejich kamarádi, bojující s nimi bok po boku v prusko-rakouské válce. Na černé mramorové ploše jsou zlatým písmem jmenováni setníci Alois Hoffer von Wehrfeld, Franz von Lospichl a Wilhelm Rebentish, nadporučíci Friedrich Drdacki rytíř z Ostrova, Adolf Jäger a Carl Stampfl, podporučíci Josef Šimic, Carl Strobek, Johann Panocha, Filip Dinter, Franz Patzak a Josef Spachtner. Dále je připomenuta smrt 25 poddůstojníků a 249 mužů.⁶⁷

Výstavbou kbelnického hřbitova činnost Spolku neskončila, právě naopak. Poté, co byl v roce 1892 sloučen s ostatními místními organizacemi, starajícími se o pomníky a hroby prusko-rakouské války, do **Ústředního spolku pro udržování válečných památek z r. 1866 v Čechách**, nabyla jeho práce nového rozměru. Jičínským pomníkům se kromě zájmu místních obyvatel a vojenských jednotek dostalo pozornosti z vyšších míst, z Prahy, Berlína, Vídně a Drážďan. Pomníky začaly být financovány státními organizacemi, na jejich výstavbě měla zájem ministerstva všech bojujících stran a tento trend nadále pokračoval i v prvních patnácti letech 20. století.

Se zvýšeným zájmem o výstavbu pomníků ze strany rakousko-uherského císařství je spojeno také vysvěcení dubového kříže a soch Sv. Petra a Pavla na Bradech. Mohutný dub na zpracování kříže věnoval hrabě Ervín Schlick, již několikrát připomínaný jako mecenáš Spolku. Kříž byl na Bradech vztyčen již v roce 1891⁶⁸, ale

---

⁶⁵ Tamtéž, s. 15

⁶⁶ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 11

⁶⁷ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 17

⁶⁸ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*. s. 11

jeho vysvěcení bylo naplánované až společně se sochami apoštolů. Ty byly vyhotoveny Odbornou sochařskou a kamenickou školou v Hořicích a finančně je zaštitilo rakouské ministerstvo kultu a vyučování. 28. června 1893,⁶⁹ den před vysvěcením soch a kříže, byla na Brada umístěna velká svíce, která svým ohněm, zářícím do dále, upoutávala na chystanou slavnost. Na vysvěcení přijal pozvání princ Wilhelm ze Schaumburg-Lippe (t.č. první protektor Ústředního spolku pro udržování válečných pomníků z r. 1866 v Čechách), místodržitelský rada Josef Schneider, purkmistr František Dollanský, městští radové Vítek a Rada, plukovník z Pielstikerů, dále čestní hodnostáři jak vojenského tak občanského stavu, vojsko jičínského pěšího pluku a zemské obrany, privilegovaní jičínské měšťanství ostrostřelci s hudbou, hasičské sbory z Jičina, Holína, Dolního Bousova. Vysvěcení provedl ostruženský děkan Josef Štiftr, po němž se slova ujal kaplan Okrouhlický z Ostružna. Svoji řeč zaměřil na zdůraznění významu bitvy u Jičina a činnosti Spolku, který se o pomníky padlých stará a tím je mu vzdáván velký dík. Po jeho proslovu následovala společná mše za padlé vojáky, doprovázená jičínskou vojenskou hudbou. Sochy i kříž byly předány z rukou jičínského Spolku (zastupovaného doktorem Bedřichem Presslem – předsedou v letech 1889 – 1906) do ochrany a správy obce Brada a to starostovi Horákovi. Slavnost si nenechaly ujít ani četné zástupy obyvatelstva z okolních vsí a vesnic. Pro zvané končila slavnost v hotelu „U města Hamburku“ na jičínském náměstí.

Kromě velkých, centrálních akcí byly stavěny, odhalovány a svěceny i pomníky menší, věnované především padlým jednotlivcům. Tak byl i uctěn padlý rakouský důstojník Georg Phillip von Mumme. Na místo jeho odpočinku nechala rodina⁷⁰ v roce 1897 postavit pískovcový pomník se zasazeným železným křížem. Jeho součástí byla i bílá mramorová deska, umístěná v severní zdi⁷¹ kostela Povýšení Sv. Kříže v Ostružně. Na ní je vyobrazen erb rodu von Mumme, tři bílé rybičky v černém poli a pod nimi jedna rybička kolmo visící, směřující hlavou dolů.⁷² Znamenalo to, že Georg Phillip padnul jako poslední mužský potomek svého rodu, rod von Mumme vymřel po meči. Autorem pamětní desky byl jičínský sochař a kameník Josef Stuchlík. Železný

---

⁶⁹ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 14

⁷⁰ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 16

⁷¹ Tamtéž, s. 16

⁷² *Naučná stezka – Bitva u Jičina 29. června 1866*. s. 7

kříž byl ve dvacátých letech 20. století přenesen na vojenský hřbitov ve Kbelnici, bílá mramorová deska je do zdi kostela vsazena stále.

3.4 Počátek 20. století : stavba ossaria a monumentálních pomníků

Činnost jičínského Spolku se na začátku 20. století ubírala po cestě, kterou jeho představitelé vytyčili již na samotném počátku fungování tohoto sdružení – soustředila se na získávání finančních prostředků, ať již z řad mecenášů či z náboru nového členstva (každý člen platit jednorázový poplatek 1 korunu). Dobrovolníci opravovali stávající pomníky a upravovali jejich nejbližší okolí. Spolek čile spolupracoval s dalšími místními Spolky, starajícími se o válečné hroby z roku 1866.

Po roce 1891 se kbelnický hřbitov stal místem centrálních oslav na památku bitvy, která se odehrála u Jičina 29. června 1866. Slavnosti spojené se mší zde probíhaly dvakrát do roka, vždy ve výročí bitvy a na svátek všech zemřelých – na tzv. dušičky (2. listopadu). S vědomím sychravého listopadového počasí se začalo v roce 1904 ve Spolku uvažovat o vystavění hřbitovní kaple, která by umožňovala návštěvníkům mše plné a klidné rozjímání. Již v roce 1905 získal Spolek povolení ke stavbě kaple, zároveň sloužící jako ossarium. Podle návrhu architekta Dokoupila ji postavila Odborná sochařská a kamenická škola v Hořicích. Odhalena byla 29. června 1906, při příležitosti 40. výročí bitvy u Jičina.

Počátek dvacátého století, především léta 1912 – 1916, se stal obdobím, kdy na jičínském bojišti vznikaly nové monumentální pomníky, věnované celým plukům či všem obětem války, která roku 1866 zasáhla značnou část území českých zemí. Patřilo k nim i odhalení a vysvěcení pomníku věnovaného padlým ze 73. pěšího pluku vévody Württemberského. Tato památka na bitvu z roku 1866 se oproti ostatním, nově vybudovaným, značně lišila. Pomník, který byl instalován v roce 1912 v Horním Lochově, se svého odhalení dočkal již v roce 1867 (12. září), nicméně ne na jičínském bojišti, nýbrž v posádkovém městě pluku, v Chebu.⁷³ Zde stál až do roku 1912, kdy byl nahrazen pomníkem novým. Původní pomník z roku 1867 pak byl přenesen na jičínské bojiště, kde dodnes připomíná padlé ze 73. pěšího pluku, kteří bojovali v bitvách u Jičina a Hradce Králové. Jeho vysvěcení v Horním Lochově proběhlo 19. července

---

⁷³ *Naučná stezka – Bitva u Jičina 29. června 1866*, s. 8

1912⁷⁴ za účasti nemalého množství vojenských hodnostářů a zástupců jednotlivých, v roce 1866, válčících pluků. Nejvýraznější osobou celé slavnosti byl, dle mého názoru, tehdejší velitel pluku, Ludwig Brunswick von Korompa, který se mimo jiné postaral o hlavní oslavný projev na paměť bojovníků ve válce. Na ceremonii byla přítomni také zástupci 42. pěšího pluku (terezinského), jenž u Jičina bojoval společně s plukem vévody Württemberského v brigádě generálmajora Ringelsheima. Mezi padlými měli tedy také své příslušníky. Z Jičina byli na slavnost pozváni a toto pozvání přijali členové zeměbraneckého pluku č. 11 v čele s plukovníkem Jesserem a zástupci 74. pěšího pluku vedení majorem Ortem. Vysvěcení provedl farář z Ostružna. Jeho jméno však zatím zůstává badatelům skryto. Po následném, výše zmíněném, proslovu Ludwiga von Korompy, odsloužil farář mši za padlé ukončenou společnou modlitbou přítomných. Závěrem celého slavnostního dne byla, jako u jiných takto významných událostí, přehlídka vojenské hudby a vypálení čestné salvy. Na pomníku jsou z pravé strany uvedeni padlí v bitvě u Jičina – setníci Josef šlechtic von Krippel, Ottokar svobodný pán Braum, Franz Mayer a Vincenz Rathberger, nadporučíci Georg svobodný pán z Mumme (jeho hrob je ovšem na hřbitově v Ostružně, což dokládá pamětní deska zasazená v severní zdi místního kostela Povýšení Sv. Kříže) a Friedrich von Tempis, podporučíci Richard Greschke, Carl Zasworka, Felix Löwe (hrob v prostorách jičínského hřbitova, jeho pomník byl odsud přenesen v roce 1927 do Kbelnice), Anton Naschle a Ernst Peinitz. Nápis dále uvádí, že kromě výše uvedených zde padlo také 202 mužů počínaje šikovateli.⁷⁵ Na levé straně pomníku jsou uvedeni padlí tohoto pluku v bitvě u Hradce Králové, 3. července 1866. Jmenovitě je připomínán setník Franz Carl Horrak, podporučíci Carl Thomas, Adolf Succovaty, Ernst Petrillo, Georg Richter a Josef Pervulesko. Pomník je dále věnován i 175 mužům v hodnosti od šikovatele níž padlých v téže bitvě.⁷⁶

V roce následujícím byl u vchodu do Prachovských skal vystavěn monumentální pomník z dílny jičínského sochaře Karla Stuchlíka. Již jeho otec, Josef Stuchlík, byl uznávaným mistrem svého oboru a také on se podílel na renovacích starých či výrobě nových pomníků nejenom na bojišti u Jičina. Kromě toho je Josef Stuchlík podepsán pod řadou soch významných osobností. Jednou z nich se socha Jana Amose

---

⁷⁴ Tamtéž, s. 8

⁷⁵ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 16

⁷⁶ Tamtéž, s. 16

Komenského (1891) před budovou základní školy v Jičíně či plastika Sv. Jana Nepomuckého (původně umístěna u mostu přes Cidlinu, v roce 1949 přenesena Karlem Stuchlíkem před jičínský hřbitov). Největším dílem Josefa Stuchlíka byla socha „libuňského jemnostpána“ Antonína Marka, jenž shlíží od libuňského kostela. Byla instalována v roce 1896. Karel Stuchlík měl tedy dobrý vzor pro svoji práci a dodnes se o rodině Stuchlíkových mluví jako o generaci výjimečných jičínských sochařů – společně otec se synem vytvořili Lepařův pomník v Prachovských skalách či znak města Jičína na Vladické bráně. Karel Stuchlík je kromě pomníku války r. 1866 na Prachově autorem nádherné, monumentální a dech beroucí vstupní brány na hořický hřbitov a jeho ruce vytvořily i náhrobek pátera Okrouhlického, který vysvětil sochy Sv. Petra a Pavla na Bradech při jejich odhalení 29. června 1893. Pískovcový obelisk, v Prachovských skalách odhalený a vysvěcený 29. června 1913, byl věnován na památku u Jičína a Hradce Králové padlých 3 důstojníků (Hugo Schor, Paul von Schkopp, Oskar von Unruh), 4 poddůstojníků a 40 mužů od 18. pěšího pluku von Grolmann.⁷⁷ V tomto uskupení bojovali především vojáci z Polska, z Poznańska, kteří byli jako podřízení Pruska začleněni do jeho armády. Pozemek pro stavbu uvolnil a zdarma poskytl majitel panství František hrabě Schlick, bratr již několikrát uváděného mecenáše jičínského Spolku – Ervína hraběte Schlicka. Finančně pomník zaštilil důstojnický sbor 18. pěšího pluku a Spolek pro udržování vojenských pomníků ve Vratislavi.⁷⁸ Vysvěcení proběhlo 29. června 1913 za obvyklých oficialit, které podobné slavnosti provázely. Je pravděpodobné, že se tohoto slavnostního aktu zúčastnili privilegovaní jičínské měšťské ostrostřelci, stejně jako jičínský zeměbranecký pluk či vojenští vysloužilci a hasiči z okolních vesnic za doprovodu vojenské hudby. Kromě nich bylo přítomno i 12 členů původního vratislavského pluku, jenž v tomto místě ztratil své příslušníky.

Od vysvěcení posledního pomníku na jičínském bojišti neuplynul ještě ani rok, když srbský radikál Gavrilo Princip zastřelil nástupce rakouského trůnu – Františka Ferdinanda d'Este – a tímto činem nepřímou rozpoutal první světovou válku, v dějinách často nazývanou „velkou válkou“. Protivníci z války 1866, Německo a Rakousko-

---

⁷⁷ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 15

⁷⁸ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*. s. 9

Uhersko, se spojili v boji proti Srbsku, které odmítlo přijmout rakouské ultimátum. Tato neklidná doba, která bezesporu otřásla celou Evropou, se podepsala i na činnosti jičínského Spolku, kdy citelně ubylo jeho členů a tím pádem i finančních prostředků na udržování pomníků. Situaci zachraňovali svými dary mecenáši Řezníček, Hornys a Choutka. Stejně jako válka v roce šestašedesát si i „velká válka“ vybrala svoji daň na lidských životech. Těžce ranění z front byli sváženi do nemocnic po celém Rakousku-Uhersku, Jičín nevyjímaje. Ti, jež se nepodařilo zachránit, našli místo svého posledního odpočinku na městském hřbitově při kostele Panny Marie de Salle. Zde bylo již po roce 1866 zřízeno speciální vojenské oddělení, kam byli pohřbíváni mrtví z jičínských lazaretů po bitvě u Jičína, členové jičínské vojenské posádky a od roku 1914 i někteří padlí v první válce. Na tomto místě byla pohřbeným vojákům 1. listopadu 1916 vztyčena na památku socha rakouského vojína v plné zbroji⁷⁹, dílo sochaře Jaroslava Jedličky z Vojic. Stala se ozdobou celého hřbitova. Pomníčky, hroby a záklopní desky vojáků zde zůstaly až do roku 1927, kdy bylo rozhodnuto vojenské oddělení zrušit a využít jeho prostor pro pohřbívání jičínských občanů. Pamětní náhrobní desky vojnů padlých v roce 1866 byly v zájmu zachování jejich odkazu přeneseny do Kbelnice, na vojenský hřbitov. Jejich ostatky (ale i ostatky ze zbylých vojenských hrobů) byly uloženy do malých rakviček a sneseny k Jedličkově soše rakouského vojína, která jako jediná zbyla z původního vojenského oddělení.

3.5 Osudy pomníků po roce 1918

Po vzniku samostatného československého státu byl v roce 1919 zrušen Ústřední spolek pro udržování válečných památek z r. 1866 v Čechách. Zdál se příliš spojen s časem habsburské monarchie. Tato poválečná nálada ale časem přešla. Proto i jičínský spolek obnovil svou činnost v roce 1922 schválením nových stanov a zvolením Hugo Kmínka předsedou. V roce 1925 změnil spolek název – ze Spolku pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském se stal **Spolek pro udržování ossaria, pomníků a hrobů na bojišti jičínském z r. 1866**.⁸⁰

---

⁷⁹ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 17

⁸⁰ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*. s. 24

Dvacátá a třicátá léta byla obdobím, kdy došlo k masivnímu přenášení pomníků z různých míst bojiště, kde by mohly být poškozeny či zapomenuty, na vojenský hřbitov ve Kbelnici. Byly renovovány, ale také tu byly postaveny pomníky nové.

V roce 1927 byly na vojenský hřbitov svatého Petra a Pavla převezeny pomníky především z Jičína, ze zrušeného vojenského oddělení tamějšího hřbitova. Jednalo se konkrétně o pomníky rytíře Josefa von Kolbenschlaga od 42. pěšího pluku (vytesán z bílého mramoru, zakončený křížem, jeho ostatky jsou uloženy v hrobce ossaria – pod úrovní země⁸¹), Eduarda Unny ze 42. pěšího pluku (pískovcový pomník s mramorovou nápisní deskou⁸²), Felixe Löweho bojujícího v 73. pěším pluku (pískovcový se železným křížem⁸³), pomník saského junkera Richarda Alfreda Schreibera⁸⁴ a nadporučíka Johannesse Bambergera (oba dva od 4. pěšího praporu), pískovcovou pyramidu setníka Linnera od 26. praporu polních myslivců⁸⁵ (raněn v bitvě u Kosti 29. června 1866, následně převezen do lazaretu v Jičíně, kde 1. července skonal) a pomníček neznámého rakouského vojína. Stejně tak byl v roce 1927 z Jičína přenesen pomník pruského lékaře Dr. Karla Antona Gustava Schwarzeho, který se po bitvě staral o raněné vojáky a zemřel dne 24. července 1866.⁸⁶ Posledním pomníkem při tomto hromadném přenášení z jičínského hřbitova byla saská pamětní kostka, vyrobená z litiny, věnovaná padlým saským vojákům.⁸⁷ O dva roky později byl uskutečněn ještě jeden převoz. Jednalo se o pomník svobodníka Františka Voříška, rodáka z Týniště u Rychnova nad Kněžnou a vojáka 18. pěšího pluku.

Pozemek na kterém byl původní hřbitov ve Kbelnici postaven, však již nestačil pro umístění pomníků přivezených z různých míst bojiště. Ve Spolku se tedy začala objevovat myšlenka na rozšíření hřbitova – prodloužit ho do míst za kaplí. Ve stejnou dobu však na vojenský hřbitov a činnost Spolku podávali stížnost občané Kbelnice, kteří požadovali, aby byly pomníky odstraněny a místo začalo být používáno jako pohřebiště místních občanů, kteří byli do té doby pohřbíváni na hřbitově pod Zebínem. Svůj protest poslali do Prahy, na Státní památkový úřad. Ten jejich žádosti zamítl

---

⁸¹ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 24

⁸² Tamtéž, s. 23

⁸³ Tamtéž, s. 25

⁸⁴ Tamtéž, s. 25

⁸⁵ Tamtéž, s. 25

⁸⁶ Tamtéž, s. 26

⁸⁷ Tamtéž, s. 25

s odůvodněním, že vojenský hřbitov a kaple na něm postavená slouží jako pietní místo a s tímto účelem by mělo zůstat zachováno. Dalším bodem zamítavé odpovědi byl i fakt, že na hřbitově Sv. Petra a Pavla nejsou pohřbeny žádné ostatky padlého vojína (vyjma hrobky v ossariu) a že ani půda v tomto místě není pro pohřbívání právě zemřelých osob vhodná. Již tedy nic nestálo v cestě rozšíření tohoto pietního místa o prostor za kaplí. Ani samotná kronika Spolku se o této události nijak významně nezmiňuje, zaplňuje pouze jeden řádek. Dá se předpokládat, že pokud nějaké oslavy při příležitosti proběhly, byly spojeny s každoroční mší, konanou zde pravidelně již od roku 1891. Na novou část hřbitova převezl Spolek ještě téhož roku pomník z Dolního Lochova, věnovaný poručíkům von Dewitz, von Massow III. a 13 vojínům od pruského granátnického pluku krále Bedřicha Viléma IV.⁸⁸ Stejně tak byl přenesen i železný kříž ze hřbitova u kostela Povýšení Sv. Kříže v Ostružně, původně umístěný na hrobu Georga Phillipa svobodného pána von Mumme. Taktéž z Ostružna byla přenesena žulová skalka⁸⁹ s pamětní deskou a bílým mramorový křížem připomínající Bernarda von Fabrice ze saského 3. jezdeckého pluku.⁹⁰ Nejenom pomníky jednotlivců, ale také společné pyramidy padlých byly v roce 1931 umístěny na kbelnický hřbitov. Tak byl přenesen ze Samšiny pomník 1 rakouského a 7 pruských vojáků a z Ohařic pískovcový obelisk z hrobu 7 padlých Prusů.

Přesuňme se nyní do Jinolic, do roku 1932. Místní hostinský se rozhodl, že rozšíří svoji živnost přístavbou další části. Při kopání základů však dělníci narazili na ostatky, které byly později označeny jako pozůstatek saského poručíka Bedřicha Augusta Hermanna. Není divu, v blízkosti původního hostince se totiž nacházel společný hrob 10 neznámých vojáků ze saské armády a již zmíněného Hermanna. Jeho ostatky byly uloženy v malé rakvičce ve hrobce ossaria a na jeho počest byl v témže roce vytesán pomník, následně umístěny na hřbitov u kaple. Původní pomník v Jinolicích dodnes stojí na svém místě a stále připomíná, že na tomto místě skonal saský poručík Bedřich August Hermann, ačkoli jeho ostatky spočívají o několik kilometrů dále, ve Kbelnici.

---

⁸⁸ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 24

⁸⁹ Tamtéž, s. 24

⁹⁰ Tamtéž, s. 24

V roce 1933 nastoupil v sousedním Německu k moci Adolf Hitler. Na kbelnickém hřbitově byly v tomto roce vystavěny dva nové pomníky na počest padlým Prusům (počátkem 30. let tedy Němcům). První z nich byl pískovcový hranol, který připomíná památku vojína Hermanna Oehlkeho od 8. granátnického pluku, pohřbeného na městském hřbitově v Lomnici nad Popelkou.⁹¹ Všem padlým Prusům pak byla věnována pískovcová urna⁹² s vyrytým německý nápisem „*Den preussischen Helden 1866*“ („Pruským hrdinům“), tedy všem bojovníkům pruské armády, kteří položili své životy v prusko-rakouské válce.

V následujícím roce, 1934, byl na hřbitov přenesen pomník ze zrušeného hřbitova v Kartouzích (Valdicích) věnovaný padlým z rakouské armády – brigády generálmajora Pireta. Od 18. pěšího pluku Josefu Schritterovi, Johannu Baschemu, Franzi Žižkovi a Franzi Musilovi, ze 45. pěšího pluku Benettu Jacomelli, Antoniu Martini, Cajetanu Rosini, Guiseppemu Tacioli a Guiseppemu Gisola, dále Stefanu Jancarovi od 29. praporu polních myslivců a také Franzi Seifertovi od 1. polního dělostřeleckého pluku.⁹³ Ve stejné době zde byl postaven nový (ve Kbelnici druhý!) pomník věnovaný veliteli 1. saské brigády Emilu Bernardu von Boxbergovi.⁹⁴ Ostatky byly již krátce po válce převezeny jeho manželkou z libušského hřbitova zpět do vlasti.

Posledním zdokumentovaným svědectvím o vývoji a výskytu pomníků z války roku 1866 před propuknutím druhé světové války je přestavba hromadného hrobu vojáků od 33. a 35. pěšího pluku v jičínské zahrádkářské kolonii zvané Žabínek. Ti se pozdě v noci 29. června 1866 snažili tajně obejít Prusy obsazený Jičín⁹⁵ a dle rozkazu postupovat směrem na Miletín. Byli však pruskými jednotkami spatřeni, zahnáni do nedalekého rybníka Kníže, kde se někteří utopili, další byli zastřeleni a část vojska byla zajata.⁹⁶ Všem padlým je věnován zdejší pomník. Původně kryla hrob pouze záklopní deska, v jejíž hlavě byl umístěn pískovcový pomník s vytesaným křížem a celý byl obehnán nízkým kovovým zábradlím. V roce 1938 byl původní pomníček zbořen a záklopní deska byla použita do základů nového, který má tvar jehlanu. Kovové zábradlí kolem dokola se zachovalo dodnes.

---

⁹¹ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 24

⁹² Tamtéž, s. 25, stejně tak i v *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*. s. 27

⁹³ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 23

⁹⁴ Tamtéž, s. 25

⁹⁵ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 17

⁹⁶ Tamtéž, s. 17

3.6 Osudy pomníků po roce 1939

V době nacistické okupace, v době Protektorátu Čechy a Morava, byl jičínský Spolek nejenom povolen, ale zčásti i financován z vládních peněz. Němci si uvědomovali důležitost války, která v roce 1866 rozhodla o jejich vítězství nad Rakouskem, zajistila jim hegemonii v Německém spolku a následně přispěla k vyhlášení samostatného německého císařství v roce 1871 v zrcadlovém sále ve Versailles.

Na výroční den bitvy u Jičína byly v době Protektorátu u kbelnického hřbitova pořádány velké slavnosti. Oslavovalo se vojáctví, Německo vedlo novou válku a pro ni se propagandisticky připomínalo vše, co mohlo povzbuzovat k bojovému nasazení. Vítězné Prusko bylo příkladem, padlí nezapomenuti – to vše odpovídalo tradici, k níž se okupační a zároveň už válčící německá armáda hlásila.

Toto „využití“ německých pomníků se jim málem stalo osudným po skončení druhé světové války. V atmosféře nenávisti proti všemu německému došlo i k útokům na ně. Národní výbory umístily před každý pomník, na němž byl německý nápis (musíme si však uvědomit, že tyto nápisy nevznikaly až za okupace, ale byly součástí pomníků od jejich vzniku), informační tabuli, která by jejich ničení zabránila – *„Občané, neničte německý nápis na tomto pomníku, neboť jest to výstražný doklad dějin, z něhož budou příští generace čerpat hrdé vědomí, jaké těžké doby germanizace náš národ skutečně přestál.“* Spolku bylo doporučeno, aby se co nejdříve postaral o změnu nápisů na pomnících, z nichž měly být německé texty oficiálně odstraněny a nahrazeny výlučně českými.

Dne 29. června 1949 byl ve Kbelnici odhalen nový pomník, věnovaný jako památka na účast sboru privilegovaných jičínských ostrostřelců ve válce roku 1866⁹⁷ a zároveň jako připomenutí pluku samotného. Ve výstavbě pomníků tak došlo k novému jevu. Až doposud patřily pomníky jen vojákům u Jičína bojujících „německých“ armád.

Po roce 1948 péče o pomníky citelně poklesla. Příspěvky ze strany státu byly minimální, zároveň však slábla i členská základna Spolku a tím i suma, dříve vybírána na vstupních poplatcích. V roce 1959 byl Spolek pro udržování ossaria, pomníků a hrobů na bojišti jičínském z roku 1866 dokonce rozpuštěn a jeho jmění bylo předáno

---

⁹⁷ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 23

do správy Odborné školy sochařské a kamenické v Hořicích. Pomníky nacházely od roku 1952 opatrovatele v železničském rodáku Aloisi Pospíšilovi⁹⁸, který se stal okresním konzervátorem vojenských památek. Historie války 1866 mu byla blízká, neobyčejně ho zajímala a proto právě těmto pomníkům věnoval velkou část svého života (osobního i profesního). Dnešní Komitét pro udržování památek z války roku 1866 se až přehnaně obdivně staví k jeho práci, kterou pro jičínské pomníky vykonal. V jejich průvodci se vyskytuje takřka oslavná věta „*Ani pozdější úplná slepota mu nemohla zabránit, aby pomníky dále navštěvoval a zdobil.*“⁹⁹ Nechci jeho práci hanit či jí nepřikládat velkého významu, nicméně si myslím, že není důležité Pospíšila oslavovat takřka jako „národního“ hrdinu.

3.7 Pomníky v současnosti

V roce 1989 došlo k obnovení činnosti Spolku pro udržování pomníků a o rok později byl spolek přejmenován na **Komitét pro udržování památek z války roku 1866**.¹⁰⁰ Jedná se o celostátní spolek, který se v první řadě stará o opravy pomníků z války 1866 na území celé České republiky. Každý rok jsou vypracovávány plány činnosti pro jednotlivá místní oddělení s přesným rozpisem oprav a pracemi nutnými k udržení těchto památek. Výsledky činnosti jsou v následujícím roce prezentovány na valné hromadě Komitétu. Pomníky jsou udržovány samostatnými členy sdružení, kteří jednou až dvakrát do roka pořádají brigády zaměřené na zkulturnění prostředí kolem památek. Komitét dodnes také spolupracuje s hořickou sochařskou a kamenickou školou, která se již od roku 1889 podílí na opravách jednotlivých pomníků. Práce jiného rázu (opravy železných křížů, litinových desek) jsou zadávány místním firmám.

Komitét společně s Tradiční historickou jednotkou 73. pěšího pluku ze Železnice nechal v roce 1996 postavit na hřbitově v Železnici pomník padlým z brigády generálmajora Pireta, která v těchto místech v roce 1866 operovala. Pomník byl vysvěcen v den 130. výročí bitvy u Jičína 29. června 1996. Odhalení a vysvěcení se účastnila Tradiční historická jednotka, která v dobových uniformách za doprovodu vojenské hudby vzdala hold těm, kteří tu před 130 lety padli. Tradiční historická jednotka navazuje na odkaz původního pluku vévody Württemberského. Jejím

---

⁹⁸ *Naučná stezka – Bitva u Jičína 29. června 1866*, s. 16

⁹⁹ Tamtéž, s. 16

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 25

zakladatelem je železnický občan a učitel základní školy v Jičíně Rudolf Koldovský, kolem něhož se vytvořila skupina podobně smýšlejících nadšenců. Jednotka je dnes známá v Čechách i v zahraničí jako tradiční účastník rekonstrukcí různých bitev.

Roku 2002 byl nákladem členů Komitétu Miroslava Bílka a Josefa Votrubce postaven v Jinolicích pomník na hromadném hrobě 12 rakouských, 24 pruských vojáků a 1 pruského důstojníka. Podle pamětníků na tomto místě již jeden pomník stál, nicméně nikdo si nevzpomíná, co se s ním v průběhu let stalo a kdy z obce zmizel. Jediné, co po něm zbylo, byla záklopní deska bez nápisu, kterou Bílek s Votrubcem použili do základů nové postavené pískovcové pyramidy. Byla odhalena 15. listopadu 2002 za přítomnosti dalších členů spolku – P. Bílka, Skalského, Trakala a Steinera.

4 Vojský hřbitov Sv. Petra a Pavla

Vojský hřbitov Sv. Petra a Pavla ve Kbelnici byl slavnostně vysvěcen ve výroční den bitvy 29. června v roce 1891. K tomuto kroku Spolek pro udržování pomníků a hrobů na jičínském bojišti z r. 1866 nedospěl náhodou. Co stavbě hřbitova a následně kaple na něm předcházelo, uvádí následující kapitola, letmo se věnující vzniku Spolku samotného a jeho činnosti před zbudováním samotného hřbitova.

4.1 Vznik Spolku pro udržování pomníků a hrobů

V roce 1889 se vlivní jičínští občané začali zabývat otázkou, jak zachránit chátrající hroby a pomníky v okolí, jež připomínají epizodu prusko-rakouské války – bitvu u Jičina. Bylo patrné, že je nutné založit instituci, která bude o dosud stojící pomníky pečovat a uchová jejich odkaz pro další generace. Ještě v témže roce proto svolal okresní hejtman Josef šlechtic z Freiburgu schůzi, na které byl založen **Spolek pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském z roku 1866**. Do čela spolku byl zvolen doktor Bedřich Pressl.

4.2 Zřízení vojenského hřbitova a jeho vysvěcení

V květnu 1889 ustanovil Spolek komisi, složenou z předsedy Pressla, tajemníka Hudského a technického referenta Spolku Viléma Dokoupila, která měla za úkol zjistit stav stávajících pomníků a navrhnout případné opravy.

Při kontrolách bylo komisí zjištěno, že mnohé z pomníků stojí na nevhodném místě (v polích, u říček) a je reálná hrozba jejich zániku. Na schůzi zastupitelstva Spolku byla diskutována otázka, kde zřídit místo hromadného odpočinku padlých vojáků a dopřát jim tak důstojné památky. Sládek z Hrubé Skály a velkostatkář z Kbelnice, **Karel Řezníček st.**, Spolku zadarmo nabídl svůj pozemek nad Kbelnicí. Měl být využit na zřízení vojenského hřbitova, kam by byly přeneseny pomníky, jež kryly původní hroby.

Do středu vymezeného pozemku byl umístěn mohutný, 5 metrů vysoký, pískovcový obelisk – práce sochaře Antonína Vondráčka z Hořic. Původně se v jeho průčelí nesl zlatý reliéf rakouského říšského orla. Po vzniku samostatného Československa a ve spojení s protihabsburskými poválečnými náladami byl orel nahrazen nápisem „*Památce padlých*“. Šlechtické rody a státní instituce byly Spolkem požádány o dary v podobě okrasných keřů a stromů, jež měly lemovat nově vznikající

hřbitov a dotvářet jeho atmosféru. Jednalo se o dobově obvyklou žádost, která nemohla zůstat nevyslyšela, už proto, že vyhovění mnoho nestálo. Přispěli kníže Schwarzenberg z Hluboké, Leopold princ Croy v Poličanech, Alexander princ Thurn-Taxis v Loučeni, František hrabě Thun-Hohenstein v Děčíně, hrabě Clam-Gallas ve Frýdlantu a ředitelství státních statků ve Smiřicích. Největší množství okrasných křovin věnoval hrabě Alain Rohan a k celkové úpravě hřbitova propůjčil svého dvorního zahradního architekta Maška.

Vchod na hřbitov byl (a nadále je) ohraničen dvěma pískovcovými pilíři, na vrcholcích stojí sochy patronů hřbitova – Sv. Petra a Pavla. Na jejich svátek byla bitva roku 1866 svedena.¹⁰¹ Postupně byly na zušlechťovaný pozemek svázeny pomníky z celého bojiště, kterým hrozil zánik. Správa hřbitova byla svěřena dvěma invalidním vojínům, kteří bydleli nedaleko.

Vojenský hřbitov Sv. Petra a Pavla byl slavnostně vysvěcen 29. června 1891, na 25. výročí bitvy u Jičína. Na slavnost spojenou s vysvěcením se za rakouské ministerstvo války dostavil princ Croy, za saskou a pruskou armádu major Schubert a major Moliere, za maďarské ministerstvo zeměbrany polní maršálek Jelenčin a plukovník Petöny, za město Vídeň přijel položit věnec městský rada Klotzberg. Na slavnosti byly samozřejmě zastoupeny státní a samosprávné úřady, účastnili se šlechtici z okolí, duchovenstvo, zástupci škol, deputace cizích – u Jičína bojujících – pluků, prapory zemské obrany č. 43 a 44, dobrovolné sbory hasičů, vysloužilých veteránů a obyvatelstvo z Jičína a okolí. Jičínský obzor ostatně 21. června 1891 uveřejnil výzvu občanům, aby v tento sváteční den přišli uctít památku padlých a na jejich počest kladli na vojenský hřbitov věnce.

Slavnost vysvěcení nového hřbitova měla dvě části. První začala již v 7 hodin ráno, kdy byla na paměť padlých bojovníků domácího 74. pěšího pluku odhalena pamětní deska v děkanském chrámu Sv. Jakuba Většího. Deska je věnována 12 důstojníkům, 25 poddůstojníkům a 249 mužům z daného pluku.¹⁰² Proslov k uctění památky pronesl kaplan Strauss. Za doprovodu vojenské hudby byla deska vysvěcena generálním vikářem královéhradecké diecéze monsignorem Traschingerem, který poté

---

¹⁰¹ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 21

¹⁰² Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 17

sloužil mši za padlé bojovníky. Po slavnostním odhalení desky v kostele Sv. Jakuba Většího se procesí přesunulo do nedaleké Kbelnice.

Vysvěcení vojenského hřbitova bylo naplánováno na 10. hodinu dopolední. Před centrálním obeliskem sochaře Vondráčka promluvil znovu Strauss, který připomněl důležitost bitvy a také zdůraznil, proč je třeba památky na tuto bitvu uchovávat. Také hřbitov Sv. Petra a Pavla byl vysvěcen monsignorem Traschingerem. Po vysvěcení Strauss celebroid mši. Jako doprovod hrála vojenská hudba 74. pěšího pluku, hudba vojenských vysloužilců z Holína a hudba dobrovolných hasičů. Na počest padlým byly deputací jičínských ostrostřelců vypáleny čestné salvy. Pro místní občany znamenala slavnost něco výjimečného. Velké oslavy pořádané ve spojení s pomníky zvyšovaly prestiž města a regionu, ve kterém žili.

Kbelnický vojenský hřbitov se od svého vysvěcení stal místem centrálních oslav, při nichž byly slouženy dvakrát do roka (na výročí bitvy a na dušičky) mše. Největším problémem, se kterým se však musely polní mše potýkat – především ty listopadové – byla nepřízeň počasí. Proto v roce 1904 bylo předsednictvem Spolku rozhodnuto, že je potřeba vystavět na hřbitově kapli, kde by byli účastníci mší chráněni.

4.3 Stavba ossaria

Povolení pro stavbu secesní kaple obdržel jičínský spolek (nyní již součást Ústředního spolku pro udržování válečných památek z roku 1866) v roce 1905. Vypracování plánů k výstavbě kaple bylo zadáno dlouholetému členu Spolku, řediteli Odborné školy sochařské a kamenické v Hořicích a význačnému architektu své doby – Václavu Weinzettelovi.¹⁰³ Podle jeho návrhů byla kaple postavena stavitelem Janem Marešem. Na stavbu byl použit vojický¹⁰⁴ pískovec, střechu pokryly glazurované tašky z Vysokého Mýta. Dohled nad svým dílem držel sám architekt Weinzettel. Nad vchod do kaple byla umístěna socha Anděla míru, jenž byl dílem sochaře Václava Suchomela, profesora hořické sochařské školy. Materiál na stavbu kaple věnoval dlouholetý mecenáš Spolku, hrabě Ervín Schlick.

---

¹⁰³ Tamtéž, s. 21

¹⁰⁴ Obec Vojice, okres Jičín

4.3.1 Vnitřní vybavení kaple

Vnitřní vybavení kaple bylo zadáno průmyslovým školám z okolí – sochařské a kamenické v Hořicích, truhlářské v Chrudimi a zámečnické v Hradci Králové.¹⁰⁵ Hořická škola dodala mramorový oltář (zhotoven podle návrhu Weinzettela), sochu Anděla míru (dílo Suchomela) a 4 votivní desky v kapli. Truhláři z Chrudimi se postarali o vybavení ze dřeva – lavice, okna, stolky, hlavní vrata. Zámečnická škola pak se svými žáky vyrobila tepaný lustr, svícny, mříže a další vybavení z kovu. Veškerá práce i materiál byly školami dodány zdarma na pokyn vídeňského ministerstva kultu a vyučování.

Při vchodu do kaple jsou po obou stranách zasazené mramorové desky, které návštěvníka informují o počtu padlých důstojníků a mužů v jednotlivých armádách. Nápisy jsou v českém i německém jazyce.¹⁰⁶ Je připomenuto, že na rakouské straně padlo 45 důstojníků a 445 mužů, v pruských kabátcích našlo smrt 21 důstojníků a 308 mužů a ze saského královského sboru se domů nevrátilo 14 důstojníků a 179 mužů.

Uprostřed kaple se nachází místo zvané **ossarium** neboli kostnice. Zde jsou pod úrovní země, zakryty kamennou deskou, uloženy ostatky vojáků, kteří byli exhumováni a společně se svými pomníky přeneseni na místní hřbitov a také těch, jenž byli objeveni jednotlivě, nahodile.

Kapli dále zdobí proti vchodu umístěný mramorový oltář (zhotovitelem byla sochařská a kamenická školy v Hořicích), po jehož stranách jsou na zdi připevněny dvě mramorové desky na paměť padlých vojáků z pruského 48. pěšího pluku.¹⁰⁷ Byly tu umístěny 29. června 1912 za přítomnosti Viléma ze Schaumburg-Lippe, hraběte Schlicka, barona Ullmensteina a deputace královského pruského pluku. Obě desky přijal pod ochranu předseda jičínského Spolku, Václav Černošský.¹⁰⁸ Další desky v kostele připomínají založení a vysvěcení kaple.¹⁰⁹

Po obou vnějších stranách kaple jsou umístěné mramorové desky s jmennými seznamy padlých rakouských, saských a pruských důstojníků v bitvě u Jičina.

---

¹⁰⁵ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 21

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 21

¹⁰⁷ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 21

¹⁰⁸ *Krakonoš* 7.7.1912, č. 28, roč. 34

¹⁰⁹ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 21

4.3.2 Vysvěcení kaple

Stavba kaple byla dokončena v roce 1906 a slavnostně vysvěcena v den 40. výročí bitvy u Jičina 29. června 1906. Již měsíc předtím odeslali členové Spolku pozvánky různým institucím a spolkům se žádostí účasti alespoň jednoho zástupce. Tak pozvánky od Spolku obdrželi – ministerstvo války ve Vídni, ministerstvo kultu a vyučování ve Vídni, královské pruské válečné ministerstvo v Berlíně, královské saské válečné ministerstvo v Drážďanech, místodržitelství v Praze, sborové velitelství v Josefově, hejtmanství v Jičíně, vojenské velitelství v Jičíně, Ústřední spolek pro udržování pomníků a hrobů z roku 1866, jičínská posádka, městský úřad v Jičíně, privilegovaný měšťanský spolek ostrostřelců v Jičíně, jičínské státní a samosprávné úřady, četnictvo, ředitelé odborných škol v Hořicích, Chrudimi a Hradci Králové a jako jednotlivcům byly zaslány pozvánky hraběti Františku Schlickovi a kbelnickému velkostatkářovi Karlu Řezníčkovi.

Vysvěcení kaple provedl královehradecký biskup, monsignor Josef Doubrava. Podle svědectví dobového tisku byl akt svěcení tichý a dojemný, stejně jako jeho řeč, která následovala. Teolog ve své řeči připomněl, že nyní spočívají ve „Velkém míru“, který symbolizuje socha Anděla míru, umístěná nad vchodem kaple. Dalším, kdo se ujal slova byl protektor Ústředního spolku pro udržování pomníků a hrobů z roku 1866 Vilém princ ze Schaumburg-Lippe. Po něm následoval projev prince Croye, který nezapomněl připomenout důležitost bitvy a její význam pro další generace. Po těchto slavnostních projevech následovala monsignorem Doubravou sloužená bohoslužba, již doprovázely chorály vojenské hudby. Ve dvou věžích nové kaple se rozezněly zvony (za Protektorátu Čechy a Morava musely být zvony odevzdány pro potřeby nacistického Německa).

4.4 Pomníky na kbelnickém hřbitově

Na vojenském hřbitově Sv. Petra a Pavla se nachází v současné době 52 pomníků, které se od sebe liší nejenom věnováním, ale také svými tvary a materiály, z nichž jsou vyrobeny. Největší zastoupení má pískovec a žula, jsou tu však i pomníky z mramoru, litiny či syenitu. Co se tvaru týče, jsou na hřbitově pyramidy a jehlance, také však i balvan, hranol, skalka či sloup. Kbelnický hřbitov tak vytváří kolem ossaria svými pomníky rozmanité panorama. Z celého spektra jsem vybrala čtyři dle mého názoru nejzajímavější. Jedná se o subjektivní výběr, který je založen na odlišnosti

jednotlivých pomníků od zbytku hřbitova, ať již se jedná o význam, věnování či zpracování.

Ve středu hřbitova, před kaplí, stojí centrální pomník celého hřbitova. Pískovcový obelisk, z dílny hořického sochaře Antonína Vondráčka, byl vztyčen v roce 1891. V původní podobě byl v jeho štítu zlatý rakouský říšský orel, který však byl po roce 1918, se vznikem samostatného Československa, nahrazen nápisem „*Památce padlých*“. Na jižní straně pomníku je čitelný nápis „*Čestné památce všech, kteří věrni své přísaze dne 29. června r. 1866 v chrabrém boji u Jičína padli*“. K tomuto pomníku byly sneseny ostatky padlých, jejichž pomníky se také ve Kbelnici nacházejí. Jsou zde pochováni 4 důstojníci a 31 setníků od pruského 18. pěšího pluku, 17 důstojníků a 158 vojáků od c.k. 18. pěšího pluku, padlí od c.k. 18. praporu polních myslivců, 2 setníci a 10 vojáků od saského 2. pěšího praporu.

Na hřbitově je taktéž věnována památka jednomu ze zakladatelů Spolku pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském, členu první komise, mezi lety 1889 – 1906 jeho tajemníku a v letech 1906 – 1909 předsedovi Spolku, Dominiku Hudskému. Umělecky zpracovaný kříž¹¹⁰, v jehož medailonu se nachází fotografie¹¹¹, připomíná jak účastníka války 1866, tak člověka, který se velkou měrou zasloužil o zachování vojenských památek z roku šestašedesátého na Jičínsku.

Jičínští privilegovaní městští ostrostřelci se také aktivně zapojili do války v roce 1866. Při svěcení a odhalování pomníků padlých na jičínském bojišti to proto byla jejich jednotka, která slavnost doprovázela vojenskou hudbou. Na památku sboru byl na kbelnickém hřbitově postaven a 29. června 1949 odhalen pískovcový jehlanec, připomínající tuto místní vojenskou jednotku.

Posledním z vybraných pomníků je mohutná litinová kostka. Původně byla umístěna na městském hřbitově v Jičíně, odkud však musela být pro špatný stav v roce 1927 vyjmuta, opravena a následně umístěna na kbelnický hřbitov. Pomník je věnovaný padlým Sasům, což také připomíná na jižní straně kostky barevně vyobrazený saský královský znak. Na vrchu kostky je vojenská přilbice, popel a ruční zbraně.

---

¹¹⁰ Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka roku 1866 na Jičínsku*. s. 23

¹¹¹ V současné době odcizená

Věnovat se na tomto místě všem pomníkům na kbelnickém hřbitově, sklouzla by moje práce pouze k výčtu tvaru, materiálu a padlých, jenž jsou na pomnících uváděni jménem. Myslím si, že pro ukázkou rozmanitosti památek výše uvedení postačují.

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala výstavbou pomníků na jičínském bojišti, které připomínají padlé z prusko-rakouské války 1866. Mým hlavním cílem bylo vznik jednotlivých pomníků přesně datovat a zaměřit se na oslavy spojené s jejich odhalením a vysvěcením. Při své práci jsem zjistila, že mnohé z pomníků byly v minulosti přenášeny z jednoho místa na druhé, zapomínány a znovu objevovány, opravovány, srovnávány se zemí a stavěly se také pomníky nové. Bohužel, u převážné většiny z nich nelze v archivních pramenech dohledat informace o době jejich vzniku. Domnívám se ale, že v tomto případě se jedná o pomníky postavené do roku 1889. V tomto roce vznikl Spolek pro udržování pomníků a hrobů na bojišti jičínském, v jehož pamětní knize jsou zaznamenány všechny události, které jakkoli souvisí s pomníky. Z těchto důvodů není moje práce taková, jakou jsem si ji na začátku představovala. Obsahuje jen malý výčet pomníků, jenž byly na jičínském bojišti nově postavené a k nimž jsou pro mne důležité informace. Práce je doplněna o údaje o renovaci jednotlivých pomníků, které proběhly pod záštitou Spolku.

Myslím si, že především zpřístupnění dosud nezpracovaných archivních fondů v Jičíně, by mohlo pomoci v dalším bádání nad tématem této práce a vést k jejímu rozvoji do větších historických souvislostí.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

1) Archivní prameny – Státní okresní archiv v Jičíně

Fond Archiv města Jičín

Fond Muzejní spolek Jičín

Fond Písemná pozůstalost – Jaroslav Mecní

Fond Okresní úřad Jičín

Fond Spolek pro udržování ossaria, pomníků a hrobů na bojišti jičínském

Fond Střední průmyslová škola sochařská a kamenická a Střední odborné učiliště
Hořice

2) Archivní prameny – Regionální muzeum a galerie v Jičíně

Kronika obce Dolní Lochov

Kronika obce Kněžnice

Kronika obce Libuň (1765 – 1924)

Kronika obce Libuň (1926)

Kronika obce Ohaveč (1925 – 1947)

Kronika obce Ostružno

Kronika obce Prachov (1918 – 1960)

Kronika Jana Rulce

3) Dobový tisk

Jičínský obzor, 1889

Jičínský obzor, 1891

Jičínský obzor, 1906

Krakonoš, 1912 – 1913

Literatura

Bělina, Pavel – Fučík, Josef : *Válka 1866*. Litomyšl 2005.

Brůha, Jan – Dvořák, Jaroslav – Poláček, Bohumil – Vycpálek, Miroslav : *Průvodce po
bojišti u Hradce Králové z roku 1866*. Hradec Králové 1996.

Doubrava, Aleš – Mühlstein, Ludvík : *Válečné události roku 1866 v severovýchodních Čechách*. Česká Skalice 1981.

Hojda, Zdeněk – Pokorný, Jiří : *Pomníky a zapomínky*. Praha 1996.

Místopis pomníků na jičínském bojišti z r. 1866. Praha 1936.

Naučná stezka : bitva u Jičína 29. června 1866. Hradec Králové 2007.

Krsek, Oldřich – Ulrychová, Eva : *Prusko-rakouská válka v roce 1866 na Jičínsku*. Jičín 1996

Richter, Karel : *Třeba i železem a krví : prusko-rakouské války 1740-1866*. Praha 2007

Urban, Otto : *Vzpomínka na Hradec Králové : Drama roku 1866*. Praha 1986.

Fotografická příloha

Hrubá Skála

Pomníky na lesním hřbitově

Jinolice

Pomník Bedřicha Augusta
Hermannna a 10 saských
vojínů

←

↓

Jinolice

Pomník 12 rakouských, 24 pruských
vojínů a 1 pruského důstojníka

←

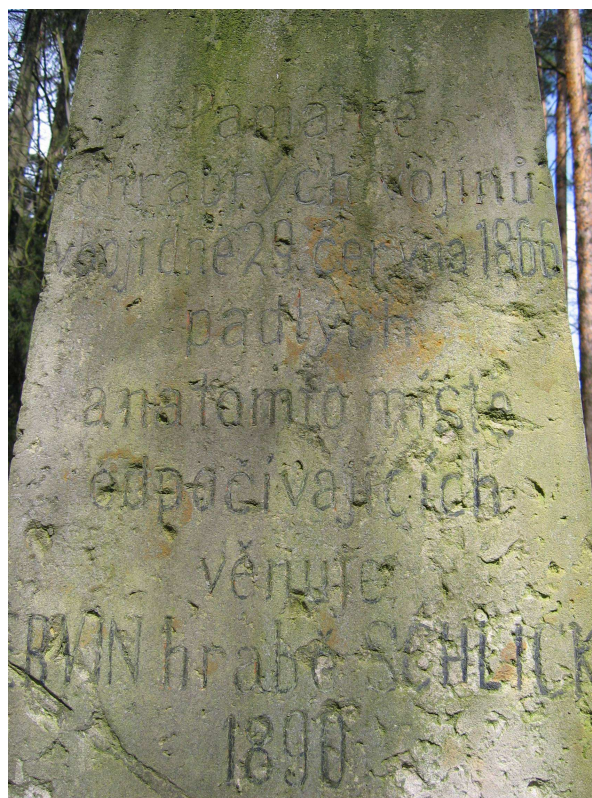

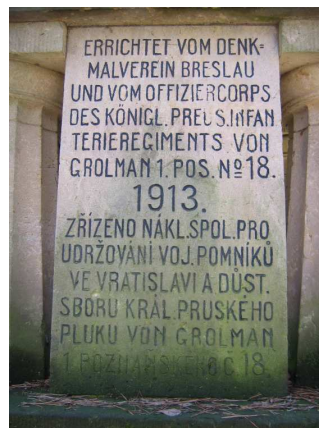
Prachovské skály

Tzv. Schlickův pomník II.

Detail nápisu →

Prachovské skály

Pruský pomník věnovaný 18. pěšímu pluku

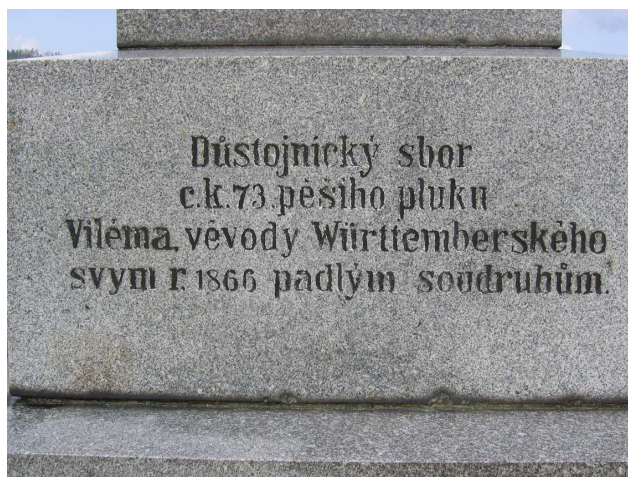

Prachovské skály

Tzv. Schlickův pomník III.

Horní Lochoy

Pomník 73. pěšího pluku vévody Württemberského

Horní Lochov

Pomník věnovaný padlým ze 42. pěšího pluku

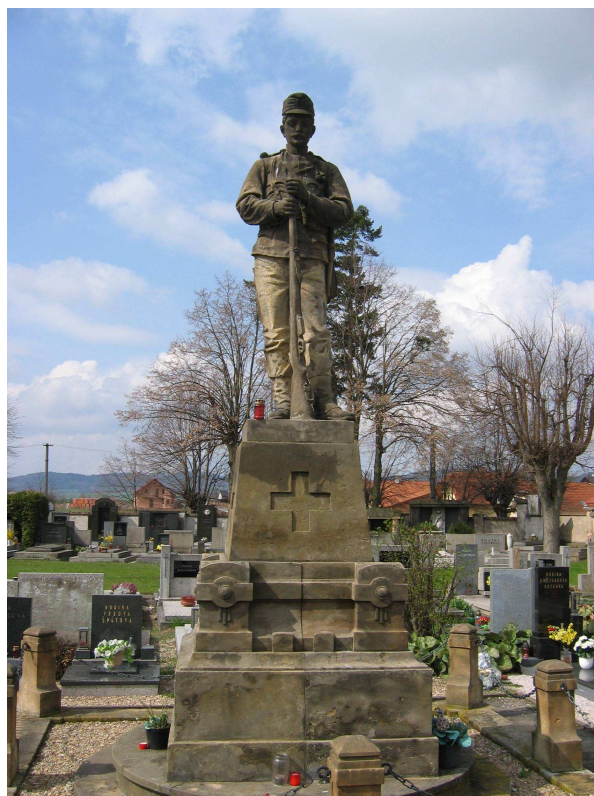

Ostružno

Pamětní deska umístěná v severní zdi kostela Povýšení Sv. Kříže

Jičín – městský hřbitov

Jičín – Holínské předměstí

Pomník věnovaný 2. pruskému
granátnickému pluku

Holín – Hurychovna

Pomník neznámého
vojína

Dílce

Pomník saského setníka Subeho

Brada

Sochy apoštolů Petra a Pavla, uprostřed dubový kříž

Hřbitov Kbelnice

Centrální obelisk

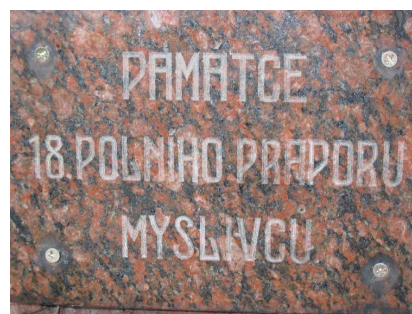
Hřbitov Kbelnice

Josef Wilde

Hřbitov Kbelnice

Pomník věnovaný 18. praporu
polních myslivců

Hřbitov Kbelnice

Saská kostka

Hřbitov Kbelnice

Pomník věnovaný jičínským
ostrostřelcům

Hřbitov Kbelnice

Urna, věnovaná všem padlým Prusům
v prusko-rakouské válce

Hřbitov Kbelnice

Pomník věnovaný Bernardu von Fabrice

Hřbitov Kbelnice

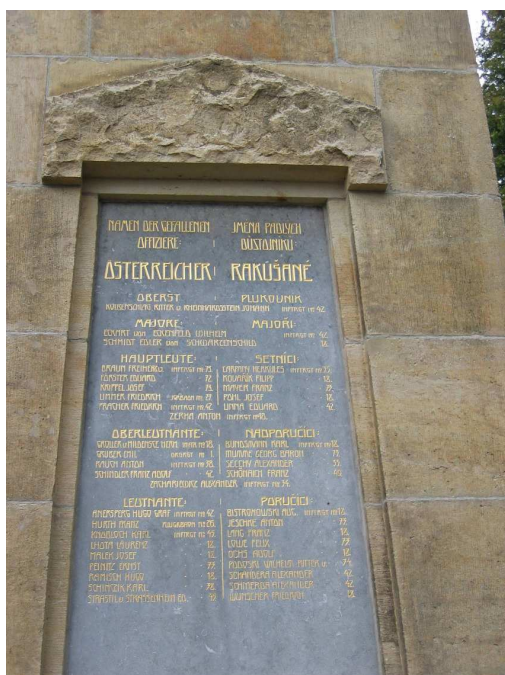
Pomník Josefa rytíře von Kolbenschlaga

Ossarium

Ossarium

Pamětní tabulky umístěné vně budovy,
první obrázek udává počet padlých
všech tří bojujících stran, druhý a třetí
pak jmenný výpis padlých důstojníků

Hřbitov Kbelnice

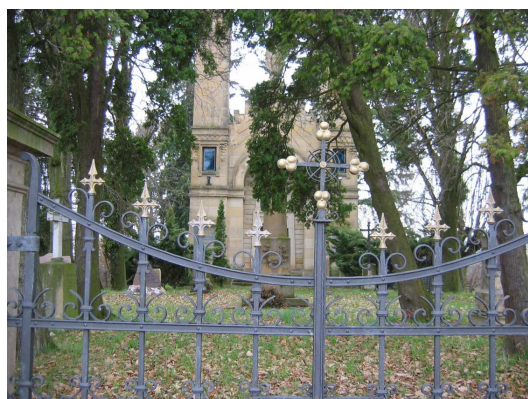
Patroni hřbitova Sv. Petr (vpravo) a Pavel, u vchodu na hřbitov

Hřbitov Kbelnice

← Tabulka u vchodu na hřbitov

Průhled vraty ↓

Jičín

Obelisk na Letné

Detail plastiky ↓

Jičín

Obelisk na Letné

Pamětní tabulky

Podůlší

Pomník za restaurací Jíva (dříve hostinec „Na Jívě“)